

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 2

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία δὲν κηρύττει μόνον θεωρητικῶς τὴν καινὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμόζει αὐτὴν κατὰ τὸν πλέον ἄριστον καὶ ὑποδειγματικὸν τρόπον. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἰδεώδης διὰ τὴν ὑποδειγματικὴν διάπλασιν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν οἰκογενειῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον εἶναι θαυμαστὴ καὶ ἀπαράμιλλος κοινωνία ἀγάπης καὶ ἐλέους. Ἀραράμιλλον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ὁ Λουκιανὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος ὁμολογεῖ περὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας: «Ὁ πρῶτος αὐτῶν νομοθέτης μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους. Ἀναπτύσσουσιν μίαν ἀπίστευτον εὐκηνήσιαν εὐθὺς ὡς συμβῆῖ κάτι, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τὰ κοινωνικά των ἐνδιαφέροντα». Καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ἔλεγεν: «Ἡ ὑπὲρ τῶν ἀβοηθήτων πρόνοια ἡμῶν, ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐξάσκησις τῆς ἀγάπης εἶναι παρά τοῖς ἐχθροῖς μας τὸ διακριτικόν μας γνώρισμα: «Ἴδετε, λέγουσιν, πῶς ἀγαποῦν ὁ εἷς τὸν ἄλλον»—οἱ ἴδιοι μισοῦν ὁ εἷς τὸν ἄλλον—(καὶ πῶς εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀποθάνουν ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου».

Ἐκτὸς τῆς ἰδιωτικῆς ἐλεημοσύνης, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο «ὡς μετάνοια ἁμαρτίας», ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία εἶχε καθιερώσει καὶ διοργανώσει ἀξιοθαύμαστον σύστημα συλλογῆς καὶ διαθέσεως ἐλεημοσυῶν. Ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἶδος ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ ἡ ἄσκησις τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης ἤτο στενώτατα συνδεδεμένη μετὰ τῆς λατρείας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργιῶν. Ἐκάστην Κυριακὴν ἢ ἅπαξ τοῦ μηνὸς κατὰ τὸν Τερτυλλιανὸν ἢ ἐπίσης, ὁσάκις τις ἤθελε, ἔφερον κατὰ τὴν

ώραν τῆς λατρείας εἰς τὸν ναὸν δῶρα (χρήματα καὶ φυσικὰ προϊόντα) καὶ παρέδιδον αὐτὰ εἰς τὸν Προεστῶτα, ὁ ὁποῖος ἐθετε αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπέζης, ἵνα ἀφιερωθοῦν ταῦτα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἵνα οἱ λαμβάνοντες αὐτὰ λαμβάνουν ταῦτα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Προεστῶς διὰ τῶν διακόνων καὶ τῶν διακονιστῶν διένεμε κατὰ τρόπον δίκαιον τὰς ἐλεημοσύνας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη ἐνισχύσεως. Ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν χηρῶν (Πράξ. στ', 1 ἐξ.) καὶ τῶν ὀρφανῶν (Ἰακ. α', 27). «Ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία», γράφει τὸ 250 ὁ Ἐπίσκοπος Ῥώμης Κορνήλιος, «διατρέφει 1500 χήρας καὶ ἐνδεεῖς».

Θαυμασία ἦτο καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καθ' ὅλου μέριμνα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὁ Ἐπίσκοπος ἔπρεπε κατὰ τὰς Ἀπ. Διαταγὰς νὰ εἶναι «φιλόπτωχος». Ὅταν κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ πραιτώρος νὰ παραδοθοῦν εἰς αὐτὸν οἱ θησαυροὶ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, τότε ὁ διάκονος Λαυρέντιος ἐζήτησε προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ὁ Λαυρέντιος διένεμε πάντα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς, τοὺς ὁποίους ἐν συνεχείᾳ ὠδήγησεν εἰς τὸν πραιτῶρα, λέγων: «Οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους ζητεῖς, μετεφέρθησαν ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν πτωχῶν εἰς τὰ οὐράνια θησαυροφυλάκια». Ἐξ ἀρχῆς ὅ,τι κατεῖχεν ἡ Ἐκκλησία ἐθεωρεῖτο ὡς περιουσία τῶν πτωχῶν. Χαρακτηριστικῶς ὁ παραβάτης Ἰουλιανός, γράφων πρὸς τὸν Ἀρσάκιον, ὁμολογεῖ: «Οἱ ἄθεοι Γαλιλαῖοι ἐκτὸς τῶν ἰδικῶν των πτωχῶν διατρέφουν καὶ τοὺς ἰδικοὺς μας, οἱ ὁποῖοι ὅμως στεροῦνται τῆς ἰδικῆς μας προνοίας».

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν στοργὴν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς (Πρβλ. Α' Θεσσ. ε', 14). Μέρος τῶν ἐλεημοσυνῶν μετεφέρετο πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς. Ὡσαύτως ὑπῆρχον καὶ κληρικοὶ ἰατροί, οἱ ὁποῖοι περιέθαλπον ἰατρικῶς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ἀσθενῶν ἦτο ἔργον τῶν διακόνων. Αἱ χριστιαναὶ γυναῖκες ἔπαιζον τὸν ρόλον τῆς ἐπισκεπτρίας ἀδελφῆς, ἐπισκεπτόμεναι συστηματικῶς κατ' οἶκον τοὺς—πτωχοὺς ἰδίως—ἀσθενεῖς, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Τερτυλλιανός.

Συγκινητικὴ ἔπειτα ἦτο ἡ μέριμνα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς (Ματθ. κε', 36), ὑπὲρ τῶν

«δεσμίων» (Ἐβρ. ι', 34), ὑπὲρ τῶν «δεδεμένων». Ὁ Ἀριστείδης λέγει, ὅτι «ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ἀκούουν, ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν ἐφυλακίσθη ἢ βασανίζεται ἕνεκα τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, πάντες φροντίζουν διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ ὅταν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀπελευθερώσουν, ἀπελευθερώνουν αὐτόν». Διὰ τῶν ἐπισκέψεων των οἱ Χριστιανοὶ παρηγόρουν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς εὐρισκομένους καὶ μετέφερον εἰς αὐτοὺς τροφήν, τὴν θείαν Κοινωνίαν καὶ γενικῶς πᾶν ὅ,τι ἀνεκούφιζεν αὐτοὺς πνευματικῶς καὶ ὕλικῶς.

Οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ κατέβαλλον ἐπὶ πλέον ὑπερανθρώπους καὶ ἡρωϊκὰς προσπαθείας πρὸς ἐξαγορὰν καὶ ἀπλευθέρωσιν τῶν ἐν φυλακαῖς εὐρισκομένων. Ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἑρμᾶ δίδει τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴν παραγγελίαν: «Ἀντὶ ἀγρῶν ἀγοράζετε ψυχὰς θλιβομένας, καθὰ τις δυνατὸς ἐστίν». Συγκλονιστικὴ εἶναι ἡ πληροφορία, τὴν ὅποιαν μεταδίδει ὁ Κλήμης Ῥώμης, γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Ἐπιστάμεθα (=γνωρίζομεν) πολλοὺς ἐν ἡμῖν παραδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς δεσμὰ, ὅπως ἑτέρους λυτρώσωνται (=ἐξαγοράσουν, ἐλευθερώσουν πληρώνοντες λύτρα)· πολλοὶ ἑαυτοὺς παρέδωκαν εἰς δουλείαν, καὶ λαβόντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἑτέρους ἐψώμισαν». Πολλάκις οἱ Χριστιανοὶ «τὰ ἐκ τοῦ δικαίου κόπου ἀθροιζόμενα χρήματα διέτασσον (=διέθετον), διακονοῦντες εἰς ἀγορασμοὺς τῶν ἀγίων, ρύόμενοι δούλους καὶ αἰχμαλώτους, δεσμίους, ἐπηρεαζομένους, ἤκοντας ἐκ καταδίκης, κ.τ.λ.». Ὅταν οἱ νομιδοὶ λησται εἶχον ἀπαγάγει Χριστιανούς, ἢ ἐν Καρχηδόνη. Ἐκκλησία δι' ἐράνου συνέλεξε τὰ πρὸς ἐξαγορὰν αὐτῶν λύτρα. Ἐγραψε τότε ὁ Κυπριανὸς πρὸς τοὺς νομιδοὺς ἐπισκόπους: «Θεωροῦμεν ὡς ἰδικὴν μας αἰχμαλωσίαν τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τὸν πόνον τῶν κινδυνευόντων ὡς ἰδικόν μας πόνον... Ὁφείλομεν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀδελφῶν μας νὰ βλέπωμεν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ λυτρώσωμεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς αἰχμαλωσίας Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος ἐλύτρωσε ἡμᾶς ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Αὐτὸν λοιπόν, Ὅστις ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξηγόρασεν ἡμᾶς διὰ τοῦ αἵματός του, Ὅστις ἤδη ὁ Ἰδιος ἐν ἡμῖν μένει καὶ κατοικεῖ, Αὐτὸν ὀφείλομεν νὰ ἐλευθερώσωμεν ἐκ τῶν βαρβαρικῶν χειρῶν δι' ἐνὸς χρηματικοῦ ποσοῦ... Ὅλοι ταχέως, εὐχαρίστως καὶ πλουσίως ἔδωκαν χρηματικὰς εἰσφοράς διὰ τοὺς ἀδελ-

ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Ἀπάνω σὲ μιὰν ἔρημη ἀκροθαλασσιά

Κ' ἐγὼ δὲν κατάλαβα πῶς βρέθηκα μακριὰ ἀπὸ τῆ ζάλη τῆς πολιτείας.

Ἔβγαλα ἓνα ἄχ! ἀπὸ τὸ στήθος μου, σὰν τὸν ἄνθρωπο ποὺ ξανάρχεται στὴ ζωὴ ὕστερ' ἀπὸ λιποθυμίᾳ. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα, κ' ἔνοιωσα τὸν ἑαυτὸ μου πολὺ εὐτυχισμένον, ἤσυχον καὶ βλογημένον, ὅπως ἤμουνα ἄλλη φορὰ, πρὶν πέσω στὰ δόντια αὐτηνῆς τῆς λυσσασμένης Σκύλλας, τῆς πολιτείας.

*

Ἐδῶ, σ' αὐτὸν τὸν ξερότοπο ποὺ ἦρθα, ποὺ δὲν ἔχει τίποτα ἀπ' ὅσα φχαριστοῦνε τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους, καταλαβαίνω πῶς εἶμαι λεύτερος, ὕστερ' ἀπὸ τὴ σκλαβιά, ὕστερ' ἀπὸ τίς χίλιες σκλαβιές, γιὰ νὰ μιλήσω καλύτερα, ποὺ σηκώνουμε ἀπάνω στὴν καμπούρα μας ὅσοι ζοῦμε μέσα στὴν ἀμαρτωλὴ τῆ Βαβυλῶνα, ποὺ ὄλο γιὰ λευτεριά μιᾶ, λευτεριά ποὺ ἀποχγίεται μὲ τὴν ἀπιστία, μὲ τὰ λεφτά, μὲ τὴν ἀποχτήνωση, μὲ τὴν ἀναισθησία,

---

φούς». Ὁ Μ. Βασίλειος διηγεῖται, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης Διονυσίου (259-269) ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἔστειλε χρήματα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Καππαδοκίας πρὸς ἐξαγορὰν καὶ ἀπελευθέρωσιν Χριστιανῶν αἰχμαλώτων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀπαχθῆ ὑπὸ τῶν βαρβάρων.

Λίαν συγκινητικὴ εἶναι καὶ ἡ πρόνοια τῶν Χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν καταδικασθέντων εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα ἐν τοῖς μεταλλείοις. Κατέβαλλον πολλὰς προσπάθειας πρὸς ἀπελευθέρωσιν των καὶ εὐρίσκοντο εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτῶν. Ὡσαύτως ἔστειλλον πρὸς αὐτοὺς ἀδελφούς, διὰ νὰ παρηγορήσουν καὶ ἐνδυναμώσουν αὐτούς. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει, ὅτι κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Διοκλητιανοῦ Αἰγύπτιοι Χριστιανοὶ μετέβησαν εἰς ἀπομεμακρυσμένα μεταλλεῖα καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Σικελίας, διὰ νὰ ἐνισχύσουν ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς τοὺς καταδικασθέντας εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

λευτεριά με τις ψευτιές τῆς φιλοσοφίας, λευτεριά με τὸ σκλάβωμα στὶς μηχανές, κι' ἄλλες τέτοιες λευτεριές.

*

Ἐγώ, δόξα στὸν Θεό, βρέθηκα σήμερα ἀπάνω σὲ τούτη τὴ γλῶσσα τῆς ξερῆς γῆς, πού τὴν τριγυρίζει ἡ θάλασσα δίχως νὰ τὴ δροσίση. Τὸ νερὸ πού τὴ γλείφει, τὴν κάνει νὰ φαίνεται πιὸ στεγνή, ἕνας ξέρακας με λιγοστὲς ἀρμυρίθρες καὶ με κάτι σιφὰ θαλασσάγκαθα σκληρὰ σὰν νῆλαι σιδερένια.

Ὡστόσο σὲ τοῦτον τὸν στέρφο ρημότοπο βρίσκεται γιὰ μένα, κείνο πού δὲν βρίσκεται στοὺς πράσινους κήπους τῆς πολιτείας, πού μοῦ φαίνονται σὰν νεκροταφεῖα, σὰν τὶς προσινάδες πού ἔχουνε τὰ νοσοκομεῖα. Για μένα, ἡ διψασμένη ἔρημο δροσίζει τὴν ψυχὴ μου σὰν νῆλαι γεμάτη ἀπὸ κρύα ποτάμια κι' ἀπὸ ὁμορφες βροῦσες. Γιατὶ ἐδῶ βρίσκω τὴν εἰρήνην, τὴν πολυπόθητη εἰρήνην.

*

Ἡ φτώχεια πού ἔχει τοῦτο ὁ ξερόκαβος, δὲν τραβᾷ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἀφήσανε ξεχασμένον, ἀγαπημένον κατὰ φύγιον γιὰ κάποιους χαζοὺς σὰν κ' ἐμένα.

Μιά παλιοπαράγκα κοντὰ στὴ θάλασσα, πού κάθετα μέσα ἕνας ψαράς με τὴν γυναῖκα του, ἕνας φοῦρνος σὰν καὶ κείνους πού εἶχανε τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε, λίγα χαλάσματα, καὶ κάτι θεμέλια ἀπὸ δυὸ-τρεῖς γκρεμισμένες καλύβες, λίγοι σκοῖνοι, ἕνας γάϊδαρος, ἕνας σκύλος, μιὰ γάτα, λίγες ὄρνιθες, καὶ μιὰ παλιόβαρκα, δεμένη σ' ἕναν μῶλο καμωμένον με κάτι παλιόπετρες, νὰ ποιδὸς εἶναι ὁ παράδεισος πού ἤρθα.

Ἡ θάλασσα εἶναι πιὸ ἔρημη ἀπὸ τὴ στεριά. Κάτι ξέρες καὶ ρημόνησα εἶναι τὰ φτωχὰ κι' ἄγρια στολίδια τῆς.

*

Ἡσυχία! Δὲν ἀκούγεται τίποτα! Μοναχὰ τ' ἀγεράκι φυσᾷ στ' αὐτιά μου, σὰν νὰ θέλη νὰ με καλωσορίση.

Πῆγα καὶ βρῆκα ἕνα μικρὸ βραχάκι, καὶ κάθησα κοντὰ του. Τὸ κῦτταξα καλὰ-καλὰ. Συλλογίστηκα πὼς βρίσκεται ἐκεῖ πού βρίσκεται ἀπὸ τότε πού ἔγινε ὁ κόσμος, κι' ἴσως κανένας δὲν τὸ εἶδε ποτέ, κανένας δὲν ἤρθε κοντὰ του. Ἐκεῖ κάθετα ἑκατομμύρια μέρες καὶ νύχτες, πρὶν νὰ πλάση ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ κάθετα καὶ τώρα, στὶς δικές μας μέρες, τὶς ἄρες πού ἐμεῖς καταγινόμαστε στὶς δουλειές μας, τὶς νύχτες πού κοιμόμαστε, τὸν χειμῶνα πού χιονίζει καὶ τὸ καλοκαίρι πού ψήνει ὁ ἥλιος τὴν πλάση. Καὶ θὰ στέκεται στὸ ἴδιο μέρος σὰν θὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ θ' ἄρθουνε ἄλλοι, κι' ἄλλοι, κι' ἄλλοι. Κάθησα λοιπόν, κοντὰ

του, και τὸ κύτταξα σὰν νάτανε τὸ πιὸ δυσεὔρετο πρᾶγμα ποῦ
υπάρχει στὸν κόσμο. Καὶ καταλάβαινα πὼς και κείνο ἔνοιωθε πὼς
τὸ κυττάζω, και πὼς τ' ἀγαπῶ, και πὼς με κύτταζε και μ' ἀγα-
ποῦσε και κείνο. Κ' ἔνοιωθα, πὼς μᾶς κύτταζε και τοὺς δύο μας
Ἐκεῖνος ποῦ μᾶς ἐπλασε.

*

Κοντὰ στὸ βραχάκι σιγοαφρίζανε τὰ κύματα, μουρμουρίζανε
κάποια μυστηριώδη πράγματα. Κάτι φλούδια ἀπὸ χυβάδες και
δυσ-τρία σουπιόκκαλα κοιτόντανε ἐκεῖ κοντὰ, μαζί με κάτι
μικρὰ κομμάτια ξύλα και ξερόκλαδα, ἀσπρισμένα ἀπὸ τὴν ἀλισά-
χνη κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο. Αὐτὰ τὰ τιποτένια πράγματα παίρνανε γιὰ
μένα μιὰ σημασία ποῦ δὲν ἔχει κανένα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα ἔργα ποῦ
φτιάουνε οἱ ἄνθρωποι με τὴ τέχνη και με τὴς ἐπιστῆμες τους, οἱ
φοβερὲς μηχανὲς και τᾶλλα ποῦ κάνουνε τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους,
ἀλλαίμονο, νὰ χαζεύουνε μπροστὰ τους. Τοῦτα τὰ ξεχασμένα και
καταφρονημένα πράγματα κινούσανε τὴ σκέψη μου και τὴν καρ-
διά μου, με φέρνανε κοντὰ στὸν Θεό, στὰ μυστήρια τῆς ζωῆς και
με κάνανε νὰ νοιώσω ζωντανὰ τὴν αἰωνιότητα. Ἐνῶ ὅσα βλέπει
κανένας στὴς πολιτεῖες, εἶναι βουβά, δίχως γλῶσσα και κολλοῦνε
τὴ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου στὴς μικρολογίες τοῦ ψεύτικου μηχανι-
κοῦ κόσμου.

*

Ἦσυχία! Σιωπή! Ὡ βλογημένη σιωπή, ποῦ μέσα σὲ σένα
ἀκούγω τὴς μυριάδες μυστικὲς φωνὲς τοῦ παντός! Κι' ὦ ταραχὴ
καὶ βουὴ τῆς πολιτείας, ποῦ με μποδίζεις νὰ ἀκούσω τὴν ὑπερκό-
σμια αὐτὴ και πολὺχηρη σιωπὴ ποῦ τὴν ἀκούω σὲ τούτῃ τὴν ἔρημο!
Τώρα καταλαβαίνω καλὰ γιὰτὶ στὴν ἔρημο ἀκούγανε οἱ ἀσκητὲς
τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ και καταλαβαίνανε τὰ μυστήρια.

Τὸ μάτι μου πέφτει ἀπάνω σὲ μιὰ ξέρα, σ' ἕναν βράχο μαῦρον
και ἀμίλητον, ποῦ λὲς πὼς μέσα σ' αὐτὸν βρίσκεται σφαιλισμένη
κάποια φυγὴ γερασμένη, ποῦ ἔζησε χιλιάδες χρόνια. Στέκεται
μακριὰ, μέσα στὸ ἔρημο πέλαγο, ὀλομόναχος, ἀζύγωτος, βουβός,
ἀδιάφορος. Τὸν κυττάζω, σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει ἄλλο τίποτα στὸν
κόσμο, σὰν νᾶναι αὐτὸς μοναχά, αὐτοκράτορας, ἀκατάλυτος.

Μυστήριο βαρὺ τὸν σκεπάζει. Κάθεται ἀκούνητος ἀπὸ τότε
ποῦ ἐβγῆκε ὁ ἥλιος γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Ο ἴδιος
ὁ ἥλιος βγαίνει και βασιλεύει, χειμωνιάζει και καλοκαιρεύει, κ'
ἐκεῖνος στέκεται ἀνάλλαχτος. Κυττάζοντάς τον, φόβος πιάνει
τὸν λιγοζώητον τὸν ἄνθρωπο.

*

Οὐ! οὐ! οὐ! Ἄου! οὐ! οὐ! Χοῦ! οὐ! οὐ! Ἐτσι βουτ-
ζει μακριὰ τὸ πέλαγο, τὰ ἀκατάλυτα νερὰ ποῦ σαλεύουνε και

πάνε κατά κεῖ πού τὰ προστάζει. Ἐκεῖνος πού τὰ ἔβγαλε ἀπό τὸ χάος τῆς ἀνυπαρξίας.

Τὰ κύματα τυλίγονται καὶ ξετυλίγονται, ἀνεβοκατεβάζουνε τὶς ἀφρισμένες κεφαλές τους, κ' ἔρχονται καὶ σκορποῦνε ἀπάνω στὴ στεριά. Ὁ ἀφρός σκεπάζει τ' ἀκροθαλάσσι, κολλᾷ ἀπάνω στὶς πέτρες, καὶ κανένα κομμάτι του πετᾷ στὸν ἀγέρα, σὰν τουλίπανι, κ' ἔρχεται ἀπάνω μου.

Κλείνω τὰ μάτια μου, κ' ἀκούγω μοναχὰ τὸν βόγγο τοῦ πελάγου καὶ τὸν ἀκατάπαυστο ρούφουλα. Ἄραγε τί νὰ θέλῃ νὰ πῆ, καὶ τὸ λέγει, καὶ τὸ ξαναλέγει, μέρα-νύχτα, γιὰ νὰ τὸ καταλάβω;

Ἄνοιγω τὰ μάτια μου, κ' ἡ ματιά μου πέφτει ἀπάνω σ' ἕνα δεντράκι, σ' ἕνα ἀγριοπρινάρι πού στέκεται στὴν κορφή τοῦ βραχόβουνου πού στέκεται ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν ἔρημη ἀκροθαλασσιά. Καὶ κεῖνο κάθετα ὀλομόναχο, καὶ συλλογίζεται, ἔρημο, ἀζύγωτο. Κανένας δὲν θὰ τὸ κύτταξε στὸν αἰῶνα, κανενὸς ἡ ματιά δὲν σταμάτησε ἀπάνω του ποτέ. Ἴσως νὰ τὸ κύτταξα ἐγὼ πρῶτος αὐτὸ τὸ ρημοδέντρι, κ' ἔγινα ἕνα μ' αὐτό. Ναι, ἐγὼ οἶδιος εἶμαι κεῖνο τὸ δεντράκι.

*

Ἐσύ πού διαβάξεις τοῦτα πού γράφω, ἴσως νὰ ποθήσῃς νᾶρθῃς κατὰ τὸ φτωχικὸ λημέρι μου. Μά, καὶ νᾶρθῃς, θὰ μετανοιώσῃς καὶ θὰ στενοχωρηθῆς, ἀν δὲν βλέπουνε τὰ μάτια σου, καὶ δὲν ἀκοῦνε τ' αὐτιά σου καὶ δὲν νοιώθει ἡ διάνοιά σου ὅπως ἀκούγω καὶ βλέπω μὲ τὰ δικά μου μάτια, μὲ τὰ δικά μου αὐτιά, κ' ὅπως νοιώθω μὲ τὴ δική μου διάνοια.

Ἄν εἶσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού καυχιοῦνται γιὰ («τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος»), δηλαδή γιὰ τὰ ἔργα πού κάνει ὁ σημερινὸς ὁ ἄνθρωπος, καὶ πού δὲν σκύψανε ποτὲ στὸν ἀπὸ μέσα ἄνθρωπο, δὲν θὰ καταλάβῃς τίποτα. Τοὺς τέτοιους ἀνθρώπους τοὺς διώχνει ἡ ἀγιασμένη τούτη ἔρημιά, γατὶ δὲν καταλαβαίνουνε τὴ γλῶσσα τῆς, καὶ γι' αὐτὸ καταγίνονται μὲ τοὺς πύραυλους καὶ μὲ τὰ τέτοια. Θαρροῦνε πὼς κάτι θὰ καταλάβουνε πηγαίνοντας στὸν Ἄρη, στὸν Κρόνο καὶ στὸν Σείριο. Ἄλλοίμονο! Ὅποιος δὲν νοιώθει τὰ μυστήρια πού τοῦ ξεσκεπάζονται σὰν ἀπομείνη μοναχός, δὲν θὰ νοιώσῃ τίποτα, ὅπου καὶ νὰ πάγῃ, ἄς εἶναι καὶ στὸν πιὸ ἐξωτικὸν καὶ χιλιομακρυσμένον κόσμον. («Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστί»).

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΩΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

5. ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ

«Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;» (Λουκ. ιζ', 17-18).

Εἶπαμε: ὁ πόνος ἓνας πολὺ ἀνεπιθύμητος ἐπισκέπτης· καὶ ὄχι ἀπλῶς ἐπισκέπτης, ἀλλ' ἓνας κατοχικὸς τύραννος ἐπάνω στὴ σάρκα μας. Ἄλλοι φέρνουν τὸ σπέρμα του στὴν πρώτη κυτταρική καταβολή· ἄλλοι ἀμέσως σὰν γεννηθοῦν· ἄλλοι κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ζωῆς τους ὥσπου νὰ νεκρωθῇ τὸ σῶμα. Δὲν μένει ἀπρόσβλητο κανένα σωματικὸ ὄργανο ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸ ἡθικὸ κακὸ εἰσεχώρησε στὸν κόσμον: Φυματίωσις, καρκίνος, δερματικές ἀρρώστειες, σπλαγγχνικὲς ἀλλοιώσεις, βλάβη ὅλων τῶν ὀργάνων, μαρασμὸς τῶν κυττάρων, γεροντίασις, θάνατος... Τόσο φανερά, ἀδιάψευστα καὶ μυαλὸ δὲν βάζει ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Κυρίου στὴ γῆ καὶ ἡ ἐπαφή του μὲ τοὺς ψυχικά, σωματικὰ ἀρρώστους ἀπέδειξε τὴ μεγάλη ἀλήθεια: πὼς ἡ κατάρα τῶν ἀσθενειῶν ὀφείλεται στὴν ἀποστασία καὶ τὸν αὐτοαφορισμὸ μας. εὐθὺς ὡς ὁ ἀρρώστος ἐπανασυνδεθῆ μετὰ τοῦ Θεοῦ μὲ θερμουργὸν πίστι καὶ δεῖξῃ ἐμπράκτως μεταμέλεια καὶ κάμη στροφὴ πρὸς τὰ ἐκεῖ ζητῶντας τὸ ἔλεός του, ἀν τὸν συμφέρῃ ψυχικά θὰ θεραπευθῇ ὅπως δῆποτε. Οἱ ἀρρώστειες καὶ στὸν αἰῶνά μας, τὸν αἰῶνα πού ὁ καθένας μας ζητεῖ τὴν ἄνεσί του, τὴν ξεγνοιασιά του, τὸ ἀνενόητον, στὸν αἰῶνα πού ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀποφεύγει κάθε εἶδους κόπωση ὑπὲρ τοῦ πλησίον του, ἔστω κι' ἂν εἶναι στενὸς συγγενῆς του, εἶναι φοβερὸ καμίνι. Δὲν ὑπάρχει τέτοια συμπόνια πού ἔδειξεν ὁ καλὸς Σαμαρείτης στὸν πληγωμένον στὸν δρόμον τῆς Ἱερουζουλαίμ, συμπόνια πού φανερώνει τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλεγγύην καὶ συγγενεῖ. Κι' ἀλλοίμονο ἐὰν ὁ ἄνθρωπος πού ἀρρωστήσῃ εἶναι φτωχός, ἢ ἔχῃ σκληρὰ παιδιὰ ἢ συγγενεῖς κι' ἀκόμη τρισαλλοίμονον ἐὰν ἔχῃ προσβληθῆ ἀπὸ καμμιὰ μεταδοτικὴ ἀρρώστεια καὶ δὲν ὑπάρχῃ ἓνα Νοσοκομεῖο—Ἀποθήκη πού θὰ κλειστῇ ὥσπου πεθάνῃ, γιὰ νὰ μὴ τὸν φάνε τὰ ὄρνια καὶ τὰ σκυλιὰ. Λέμε Νοσοκομεῖο—Ἀποθήκη, γιὰτὶ ἡ θέσις, ἡ προσοχή, ἡ περιποίησης, τὸ ἐνδιαφέρον γενικὰ ὑπὲρ τοῦ ἀρρώστου σταθμίζεται σύμφωνα μὲ τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασι τοῦ ἀρρώστου: Ὑπάρχουν θέσεις διακριτικαὶ στὰ Νοσοκομεῖα. Πρώτη, δευτέρα, τρίτη. Οἱ πρῶτοι φαίνεται πὼς εἶναι πρώτης ποιότητος ἄνθρωποι καὶ κλιμακωτὰ ἔρχονται οἱ δευτέρας καὶ τρίτης. Οἱ πρῶτοι φαίνεται πὼς ἐγγρίζουν τοὺς Ἀγγέλους· οἱ τρίτοι; τὰ σκυ-

λιά... Δέν μπορεί νά νοιώση κανείς τή νοοτροπία τοῦ Κράτους νά χωρίζη τοὺς πολίτας σέ κατηγορίας καὶ ποιότητας καὶ στὸν πόνο τους. Γιατί τάχα ἄλλοι ν' ἀπολαμβάνουν ὅλας τὰς ἀνέσεις καὶ ἄλλοι νά περιμένουν σέ κανένα διάδρομο πότε θά εὐδοκῆσῃ νά περάσῃ γιαντρός ἢ νοσοκόμος νά τοὺς ρίξῃ βλέμμα συμπαθείας; Ἀπάντησις: Γιατί οἱ πρῶτοι πληρώνουν· οἱ δεῦτεροι μῆκαν στὸ Νοσοκομεῖο καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ σέ κάποια αἴθουσα τρίτης κατηγορίας σὰν ὑλικὸ ἀποθήκης. Δυστυχεῖς ἀπὸ φτώχεια ὅταν εἶναι ὑγιεῖς, δυστυχέστεροι ὅταν ἀρρωσταίνουν... Καὶ ἔπειτα γιατί ὑπάρχουν, ρωτοῦν, κοινωνικὲς ἀνωμαλίαι, γιατί τὸ ἀγεφύρωτο μῖσος τῶν φτωχῶν, τῶν ἀρρώστων καὶ τῶν ἀμορφῶτων κατὰ μίαν ὀλιγαρχίαν πού στίς λύπες καὶ στή χαρὰ τῆς ξαπλώνεται στὰ χρυσᾶ καὶ στὰ μεταξωτά τῆς. Κάμετε ἓνα περίπατο στὰ Νοσοκομεῖα καὶ θά ἰδῆτε τὴ διαφορὰ δωματίου, περιποιήσεων, διατροφῆς καὶ βγάλετε συμπεράσματα, σέ αἰῶνα μάλιστα πού καυχᾶται γιὰ τὸν Χριστιανικὸ τοῦ ἀνθρωπισμό...

Οἱ λεπροὶ τοῦ Εὐαγγελίου, δέκα τὸν ἀριθμὸ, λόγῳ τοῦ μεταδοτικοῦ τῆς ἀρρώστειας των, δέν μπορούσαν νά κυκλοφορήσουν μεταξὺ τῶν ὑγιῶν. Φυσικὰ δέν ὑπῆρχαν τὰ λεπροκομεῖα. Σωματικὸς καὶ ψυχικὸς πόνος τῶν ἀρρώστων. Ἴσως ὁ δεῦτερος πιὸ δυνατός, πιὸ βαθὺς ἀπὸ τὸν πρῶτο, γιατί ὁ ἄνθρωπος δέν βρίσκει κατανόησι μεταξὺ τῶν συνανθρώπων του καὶ πολλάκις τῶν συγγενῶν του. Λίγοι ἀρρωστοὶ καὶ γέροντες, δικοὶ μας καὶ ξένοι ἐδοκίμασαν τὸν πόνο τῆς ἀδιαφορίας, τῆς περιφρονήσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως; Ὅχι γιατί ἦσαν φυματικοὶ ἢ καρκινοπαθεῖς ἢ λεπροί, ἀλλὰ γιατί ἄλλοι τοὺς ἀηδίαζαν, ἄλλοι εἶχαν εὐαισθησία στὰ νεῦρά τους, ἄλλοι δέν μπορούσαν νά χάσουν τὸν ὕπνο τους κ.ο.κ. Καὶ ἔτσι παιδιὰ ἀποξενώνουν τοὺς γονεῖς των καὶ συγγενεῖς γενικὰ ἀγνοοῦν ἀλλήλους σέ περιστάσεις πού πρέπει νά ὑπάρχῃ κατανόησις. Κι' αὐτὰ παρατηροῦνται σέ ἀπλὲς ἀρρώστειες πού, τέλος πάντων, οὔτε κολλητικὲς εἶναι, οὔτε καὶ ἀνίατες. Φαντασθῆτε τώρα νά εἶναι κολλητικὲς, ὅπως ἡ λέπρα καὶ οἰαδῆποτε ἄλλη!... Καὶ γονεῖς ἀγνοοῦνται ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους καὶ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ φίλοι ἀπὸ τοὺς φίλους. Εἶπαμε καὶ ἄλλοτε: Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ φίλοι, τῶν δὲ δυστυχούντων οὐδ' αὐτοὶ οἱ γεννήτορες. Κι' εὔχονται οἱ ἀσθενεῖς γρήγορο λυτρωμὸ ἀπὸ τὸν πόνο τους καὶ πολλάκις πεθαίνουν ἔρημοι καὶ μουσκεμένοι στὸ δάκρυ ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψι, βρώμικα ἀνθρώπινα ράκη σέ κάποια γωνιά τοῦ ὑπογείου, τοῦ ἀκαθάρτου σκοτεινοῦ δωματίου, τοῦ δρόμου, ἐκτὸς κι' ἂν γυαλίση ζωηρὰ ὁ μαμωνᾶς, ἂν κάποια κληρονομιά χαμογελάσῃ μὲ εἰδικὸ συμβόλαιο τοῦ ἀρρώστου καὶ

μάλιστα τοῦ μελλοθανάτου. Λεπτύνονται τότε τὰ αἰσθήματα τῶν συγγενῶν!...

Πόση πίστι, πόση ὑπομονή, τί δυνατὴ χριστιανικὴ ἐγκαρτέρησι πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄρρωστος στὸν πόνο του ἐπάνω, ἂν μάλιστα εἶναι διαρκείας, περιττὸ καὶ νὰ σημειώσῃ κανεὶς. Κι' ἂν ἄνθρωποι δικοὶ μας, ἢ λίγο πιδ πέρα, πλησιάσουν τὸν ἄρρωστο, περισσότερο τὸν πληγώνουν, ὅταν κι' αὐτοὶ δὲν εἶναι βαθεῖα πιστοί, ὅταν δὲν ἔχουν συλλάβει τὸ νόημα τοῦ πόνου.

Λεῖπει, ἐπὶ πλεόν, ἡ κατάλληλος εἰδικὴ ἀγωγή, ὥστε ἡ συμπεριφορὰ ἐκείνου ποὺ πλησιάζει νὰ ἐνισχύσῃ, νὰ τονώσῃ τὸν ἄρρωστο, νὰ εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ παρηγορητικὴ ὥστε νὰ ἀπαλύνῃ τὸν πόνο μὲ τὸ ἄπλωμα τῆς αἰσιοδοξίας στὴν ψυχὴ του. Καὶ πόσο ἐπιδρῶν ἢ γλυκεῖα ἔκφρασις τοῦ προσώπου ποὺ ἐπισκέπτεται τὸν ἄρρωστο, τοῦ γιαιτροῦ τὰ ἐλπιδοφόρα λόγια, τῶν νοσοκόμων ἀδελφῶν ὁ παιδαγωγικὸς τρόπος καὶ γενικὰ τὸ κλίμα ποὺ ζῆ κι' ἀναπνέει ὁ ἀσθενής, αὐτὸ εἶναι εὐνόητον. Δὲν εἶναι ἀπλῶς ζωντανὸς ὄργανισμὸς ποὺ πάσχει ὁ ἄρρωστος, γιὰτὶ ζωντανὸς ὄργανισμὸς εἶναι καὶ τὸ ἄλογο κτῆνος, γιὰ τὸ ὁποῖον ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἔφτιασε πολυτελεῖς κλινικές, ἔστω κι' ἂν μὲ τίς χιλιάδες τῶν λιρῶν δὲν ἤμποροῦσαν νὰ βροῦν περιθαλψὶ ἄπειρες πονεμένες φτωχὲς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μυαλό, σκέπτεται, ἔχει καρδιά, αἰσθάνεται, ἔχει συνείδησι τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ κατασκευὴ του τὸν ἔκανε νὰ πῆξῃ τὴν ἀνθρωπίνην κοινότητα καὶ ν' ἀνεβαίῃ τὰ σκαλοπάτια τῆς προόδου καὶ σὲ περιπτώσεις δυστυχιῶν νὰ συνεγείρεται καὶ νὰ συντρέχῃ, νὰ δείχνῃ πῶς ἀποτελεῖ ὄργανικὴν ἐνότητα ὁ ἕνας μὲ τὸ σύνολο καὶ τοῦτο μὲ τὸν ἕνα. Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπλᾶ, τὰ λογικά, τὰ ἀνθρώπινα προϋποθέτουν πίστιν στὸ Θεό, σεβασμὸ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, σύλληψι τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχουν αὐτά; Τότε καὶ ὁ πόνος θὰ μπαίῃ στὴ ζυγαριὰ τοῦ συμφέροντος τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων, καὶ ἄλλοίμογον ἂν πέσῃ κανεὶς στὸ κρεβάτι ἡμέρες, μῆνες, χρόνια, ὅπως συμβαίνει συχνά, κι' ὅταν εἶναι φτωχός. Ὁ φτωχὸς στὴν ἀρρώστεια του εἶναι δυστυχής, πικροαίματος, ὅσῳ γλυκοαίματος εἶναι αὐτὸς ποὺ συντροφεύεται ἀπὸ κινήτῃ ἢ ἀκίνητῃ περιουσίᾳ, εἶπαμε. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἄρρωστοι, μὲ μοναδικὸν κεφάλαιο τὴν πίστιν στὸ Χριστὸ καὶ στὴν ὑπομονή τους, ἐκαλλιέργησαν μὲ τὴ χάρι τοῦ Κυρίου τὸ στοιχεῖο τῆς αἰσιοδοξίας ποὺ δὲν λείπει ἀπὸ κάθε ὀμαλὸν ἄνθρωπο, καὶ κατῴρθωσαν νὰ νικήσουν τὸν πόνο καὶ νὰ τὸν μεταστρέψουν σὲ δημιουργὸ δύναμι προσωπικῆς ἢ γενικωτέρας ὠφελείας. Προσωπικῆς, γιὰτὶ αὐτὸ τὸ καμίνι τοῦ πόνου ἀσχεῖ δυνατὰ τὴν ψυχὴ, συνθέτει τὴν πιδ ἀνέφελῃ φιλοσοφίᾳ τῆς ζωῆς, γίνεται

αίτια να σταθμισθούν τα γήινα πράγματα κατ' αξίαν, προφυλάσσει από πτώσεις και ασφαλῶς ἀγιάζει τὸν ὅλον ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον ἐπετράπη ὁ πόνος. Τότε, ὁ μυαλωμένος ἄνθρωπος, δὲν διερωτᾶται γιατί ὁ πόνος, οὔτε σκέπτεται μὲ τὴ λογικὴ τοῦ τρελλοῦ, ὅπως συμβαίνει πολλάκις. Δίνει μάχη κατὰ τῶν στοιχείων ποὺ ἐχθρεύονται τὴν υἰεία καὶ ἀπειλοῦν τὴ ζωὴ. Κι' ἂν δὲν νικήσῃ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν πόνον, ἀφοῦ εἴμεθα φθαρτοὶ μὲ ἄδεια ἀγνώστου διαρκείας στὴ ζωὴ τῆς γῆς, θὰ νικήσῃ ὅπωςδῆποτε στὸν ἡθικὸ τομέα καὶ θὰ δοξασθῇ ὅπως ὁ Ἰῶβ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐγράφη στὴ βίβλο τῆς ἀθανασίας.

Πίστις, λοιπόν, χρειάζεται καὶ στὸν πόνον. Καὶ μὲ τὴν πίστι ποὺ εἶχε λογικὸ περιεχόμενο, ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν οἱ δέκα λεπροὶ. Πίστις μὲ λογικὸ περιεχόμενο σημαίνει πὼς εἶσαι ἀπόλυτα ἐξηρημένος ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ. Καὶ προκειμένου περὶ τῶν δέκα λεπρῶν, ἡ πίστις εἶχε τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενο τῆς θεογνωσίας. "Ἄν ὑπῆρχε καὶ ὁ παραμικρότερος δισταγμός, ἢ ἐλαφρότερα ἀμφιβολία στὴ θεότητα καὶ στὴ θεραπεύουσα χάρι τοῦ Κυρίου, ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν θὰ ἐσημείωνε πὼς οἱ λεπροὶ «ἤραν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς». Ὁ ἐπιστάτης εὐρίσκεται πάντοτε σὲ ὑπεροχικὸ σκαλοπάτι. Καὶ στὴν περιπτώσει τοῦ Ἰησοῦ, σημαίνει Δυνατὸς καὶ Κύριος, γνώστης τῶν πάντων καὶ τῶν βαθυτέρων ἀκόμη διανοημάτων. Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ νόημα ἐχρησιμοποίησεν ἡ ὀνομασία σ' ὅλες τὶς ἀγιογραφικὰς περιπτώσεις. "Ὅταν ἐξέσπασεν ἡ λαίλαπα στὴ λίμνη καὶ τὸ πλοιάριον ἐκλυδωνίζετο, οἱ μαθηταὶ ἐφώνησαν τὸν κοιμώμενον Ἰησοῦν· «Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα!...» Καὶ ὅταν κατὰ τὴν θεραπείαν τῆς αἰμορροούσης ὁ Ἰησοῦς ἠρώτησε: «Τίς ὁ ἀψάμενός μου;», οἱ μαθηταὶ τοῦ ἀπήνησαν· «Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις· τίς ὁ ἀψάμενός μου;» Καὶ ὅταν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεταμορφώσεως, μετεβλήθη ὁ μικρὸς ἐκεῖνος τόπος τοῦ Θαβωρίου ὄρους σὲ ἓνα κομμάτι τοῦ Παραδείσου καὶ ἐγοήτευσεν καταπληκτικὰ τὸν Ἀπόστολο Πέτρο, ἐκεῖνος ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν: «Ἐπιστάτα», λέγει στὸν Ἰησοῦν, «καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ᾧδε εἶναι». Καὶ ὁ Ἰωάννης ἀκόμη Ἐπιστάτην ὀνομάζει τὸν Κύριον: «Ἐπιστάτα, εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια...». Οἱ λεπροὶ, λοιπόν, εἶχαν συνείδησιν τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως «ἐπιστάτης» γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐλεηθοῦν μὲ ἀπόλυτη τὴ βεβαιότητα πὼς τὸ αἴτημά τους θὰ ἱκανοποιεῖτο. Μπορεῖ ὁ πόνος νὰ τοὺς ἐσπρωχεν ἐκεῖ, ὅπως θὰ τοὺς ἐσπρωχεν καὶ σὲ οἰονδῆποτε ἀνθρωπᾶκο μὲ τὰ γιατροσόφια του. Δὲν ἀποκλείεται αὐτό. Τὸ βλέπουμε στὶς ἡμέρες μας ποὺ τόσοι καὶ τόσοι ἀγύρται ἀντι-

ποιούνται τὸ Ιατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ προβάλλονται ὡς θεραπευταί, ἐκμεταλλεόμενοι τὸν πόνο, ἴσως καὶ τὴν ἀφέλεια μερικῶν. Ἄλλὰ τ' ἀποτελέσματα γνωστά. Οὔτε θεραπεία, οὔτε δόξα. Κατακραυγή, δικαστήρια, πρόστιμα καὶ φυλακίσεις. Ἐδῶ, στὴν ψυχὴ τῶν δέκα λεπτῶν, ἦταν ριζωμένη ἡ πίστις στὴ θεότητα καὶ παγγνωσία τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίστευαν πὼς ἔχει ὄχι μονάχα τὴ διαγνωστικὴ ἱκανότητα, ἀλλὰ καὶ τὴ δύναμι καὶ τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῆς νόσου. Ἔτσι τὸν ἐπλησίασαν καὶ ἔτσι τὸν παρεκάλεσαν γοερά: «Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς». Ὁ Χριστὸς δὲν ἐπηγγέλθη ποτὲ τὸ γιατρό, δὲν ἐχρησιμοποίησε ποτὲ οὔτε φάρμακα, οὔτε οἰουδήποτε εἶδους παρασκευάσματα ἀπὸ διάφορα βότανα, οὔτε ἐξεμεταλλεύθη τὴν θεραπεύουσα χάρι του. Ἡ ἐπλησίαζε τοὺς ἀρρώστους περιστατικῶς ἢ τὸν ἐπλησίαζαν. Καὶ τοὺς ἐθεράπευε πάντοτε, καὶ τότε, ὅταν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀρρωστοὶ ὑποβοηθοῦσαν τὸν ἑαυτὸ τοὺς στὸν ψυχικὸ καὶ ἡθικὸ τομέα. Ὅταν, δηλαδή, ἐπίστευαν ἀπόλυτα στὴ θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ ὅταν ἡ εὐεργεσία ἐγένετο ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἐναρέτου ζωῆς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ εὐεργέτου, ἀδιάφορο ἂν, ἀπὸ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ, δὲν ἐπετυγχάνετο πλήρως τὸ δεύτερο («Μηκέτι ἀμάρτανε») εἶπε στὸν παραλυτικὸ τῆς Βηθσεδᾶ, «ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται» (Ἰωάν. ε', 14). Ἡ πίστις ἦταν ἀναγκαία, ὅπως καὶ πάντοτε εἶναι γιὰ νὰ ἐπιτύχη κασιεὶς τὴν ἐκπλήρωσι τῶν λογικῶν, δικαίων καὶ πρὸς τὸ ψυχικὸ του συμφέρον ἰδίᾳ αἰτημάτων πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὴ ἡ πίστις πού μετωχετεύθη μὲ τὴν κραυγὴ: «ἐλέησον ἡμᾶς» ἔφερον ἄμεσον τὸ ἀποτέλεσμα: «Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοῦ ἐκαθαρίσθησαν». Χωρὶς νὰ ἐγγίση τὰ ἄκραντά του χέρια ἐπάνω στὰ παραμορφωμένα σώματά τους, χωρὶς καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνῃ λόγους, μεταγγίζοντας τὴν ἀόρατῃ χάρι του, ὁ Ἰησοῦς ἐθαυματουργήσε. Καὶ θαυματουργεῖ χωρὶς ἐμεῖς οἱ σύγχρονοι νὰ τὸν βλέπωμε καὶ νὰ τὸν ἀκοῦμε. Τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ γνήσιο, καθαρὸ, ζωτικὸ, ἕρεμα στὶς φλέβες καὶ στὶς ἀρτηρίες. Ἡ καρδιά λειτουργεῖ μὲ τὸν κανονικὸ τῆς ρυθμῆς. Οἱ παλμοὶ καὶ οἱ σφίγμοι μὲ τὸν φυσιολογικὸ πυρετὸ παίρνουν κι' αὐτοὶ τὸν πρέποντα ἀριθμὸ τους. Τὸ δέρμα ξαναπαίρνει τὴ φρεσκάδα καὶ τὴ στιλπνότητα τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ κνήδωσις πού προκαλεῖ ἡ λέπρα καὶ ἡ φλόγωσις, ἐξαφανίζονται καὶ οἱ λεπροὶ μένουں κατάπληκτοι μπροστὰ στὸ φαινόμενο. Κι' εἶναι περὶ τὸ νὰ τονίσῃ κανεὶς τὴ χαρὰ τῶν ἀρρώστων πού εἶχαν καταδικασθῆ σὲ πολυχρόνια, ἰσόβια βασιανιστικὴ νόσο, χωρὶς ἐλπίδα θεραπείας. Κι' ἔτρεξαν στοὺς ἱερεῖς κατὰ τὸ νόμο καὶ τὴ συμβουλὴ τοῦ Κυρίου, Λευιτ. ιγ', 49, νὰ πιστοποιήσουν, ὡς ἀρμόδιοι τότε, τὴ θεραπεία γιὰ νὰ τοὺς

δοθῆ ἑλευθερία ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς δικούς των, τοὺς φίλους, τοὺς γνωστούς, τὸν κόσμον ὅλον... Ἡ ὑγεία εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς ἐδῶ ζωῆς κ' ὅταν μάλιστα χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, τότε εἶναι πραγματικὴ εὐλογία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ σοφὸς τῆς Π. Διαθήκης ἐσημείωνε: «Κρείσσων πτωχὸς ὑγιῆς καὶ ἰσχύων τῇ ἔξει ἢ πλούσιος μεμαστιγμένος εἰς σῶμα αὐτοῦ. Ὑγεία καὶ εὐεξία βέλτιον παντὸς χρυσοῦ... Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων ὑγείας σώματος, καὶ οὐκ ἔστιν εὐφροσύνη ὑπὲρ χαρὰν καρδίας» (Σ. Σειρ. λ', 14).

Πάντοτε ὅμως σ' ὄλες τὶς ἐποχές καὶ σ' ὅλα τα γεωγραφικὰ πλάτη καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων θὰ παρουσιάζωνται καὶ τὰ παράδοξα τῆς ἀχαριστίας. Ὁ ἄνθρωπος στὴ θλίψι του, ἀνφυσικὰ δὲν εἶναι διεστραμμένος, ὄχι μονάχα πλησιάζει τὸ Θεό, ἀλλὰ καὶ ὅταν εὐεργετῆται, ἔχοντας ἀπλὰ δείγματα τῆς παρουσίας του καὶ τῆς εὐσπλαχνίας του, περισσότερο τονώνει τὴν πίστι του ἀλλὰ καὶ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης ἐκδηλώνει ἐναντὶ τοῦ εὐεργέτου. Ὁ εὐεργέτης, καὶ μάλιστα ὁ Χριστός, δὲν ἀπαιτεῖ ὡς εἶδος πληρωμῆς ἕνα δάκρυ εὐγνωμοσύνης γιὰ τὶς προσωπικὲς καλωσύνες ποὺ μᾶς κάνει, οὔτε καὶ ἕνα ἀπλοῦν εὐχαριστῶ. Ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ πλάσμα του, ἡ ἄπειρος εὐσπλαχνία, ἡ αἰτία παντὸς ἀγαθοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ γκρεμισθῆ στὸ ἀνθρώπινο σκαλοπάτι τῆς τρεπτότητος καὶ μεταβλητότητος γιατί τότε ἔχουμε ἄρνησι τοῦ ἀπολύτου. Ὁ Χριστός θέλει ἀπὸ μᾶς τὴν ἀξιοποίησι τῆς εὐεργεσίας του γιὰ δικό μας καὶ πάλι λογαριασμό. Ὅταν ἐρωτᾷ γενικὰ μ' ἕνα συγκινητικὸ παράπονο καὶ μάλιστα δημοσίᾳ: «Οὐχὶ οἱ δέκα ἐθεραπεύθησαν οἱ δὲ ἑννέα ποῦ; Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ;», τὸ ἐρώτημά του θὰ μένη τὸ αἰώνιον ἐρώτημα ὅλων τῶν εὐγενῶν ψυχῶν ποὺ ἔγιναν καὶ γίνονται θύματα τοῦ καθήκοντος γιὰ νὰ εὐεργετηθοῦν ἕνας, λίγοι ἢ πολλοί. Κι' εἶναι τρομακτικὸ τὸ ποσοστὸ τῶν ἀχαριστῶν καὶ ἀγνωμόνων: «Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν οἱ δὲ ἑννέα ποῦ;» Αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης ἔδειξεν ὄχι ὁ θρησκός, ὁ θεοκρατικὸς Ἑβραῖος, ἀλλ' ὁ Σαμαρείτης ποὺ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν εἶχαν στὴ μπόκα τοῦ ντουφεκιοῦ... Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνεται πάντα, γιατί καὶ ἡ κακία τῆς ἀχαριστίας ὑπάγεται πάλιν ἀλυσίδα τῶν παθῶν ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἐποχὴ τῆς ἠθικῆς παρακμῆς καὶ τοῦ πνευματικοῦ μαρasmus κατὰ τὸν αἰώνιον Παῦλον: «Τοῦτο γίνωσκε, γράφει στὸν Τιμόθεο, ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀγαριστοί... Τούτους ἀποτρέπου» (Β' Τιμ. γ', 1-7). Ὁ ἀχάριστος εἶναι ἀποκρουστικὸς τύπος, κινεῖ τὴν ἀγα-

νάκτησι τοῦ κάθε φιλοτίμου καὶ τιμίου ἀνθρώπου. Τέτοιοι τύποι, πού πολλάκις καὶ ἀνερμηνεύτως πικραίνουν τοὺς εὐεργέτας των, εἶναι ἀντικοινωνικά καὶ ἐπιβλαβῆ ἀνθρώπινα ὄντα, γιὰτὶ ἐνῶ βαθεῖα ἀρέσκονται νὰ εὐεργετοῦνται προσωπικά, δὲν συνδέονται δυστυχῶς ψυχικά καὶ ἠθικά μὲ τὸν εὐεργέτη... Μὲ τέτοια ὑποκείμενα δὲν μπορεῖ νὰ ἀντίσῃ ἡ φιλαλληλία, δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ ὁ χριστιανικὸς ἀνθρωπισμός. Γιὰτὶ ὅλοι οἱ εὐεργετοῦντες καὶ μάλιστα ὅσοι μ' ἀνιδιοτέλεια ἐκπληροῦν ἓνα καθήκον, δὲν εἶναι οὔτε σμικρογραφία Χριστοῦ, οὔτε καὶ ἐξαῦλωμένοι ἄνθρωποι ὥστε νὰ φιλοσοφήσουν ἐπάνω στὸ φαινόμενο τῆς ἀχαριστίας τοῦ εὐεργετουμένου. Γι' αὐτὸ ἔχουμε καὶ ἀναξιοποιήτους στὴν πράξι ἀγαθὰς φιλανθρώπων διαθέσεις πολλῶν πού προτιμοῦν νὰ κλεισθοῦν στὸ ἑαυτὸ τους καὶ νὰ σπαταλήσουν ἀλλιώως τὰ χρῆμά τους, παρὰ νὰ πέσουν στὴ φλόγα τοῦ καθήκοντος γιὰ νὰ πληρωθοῦν μὲ τὴν ἀχαριστία, ὅπως διδάσκει ἡ Ἱστορία καὶ ἡ πεῖρά μας. Πλουσιώτατος κύριος τοῦ Ψυχικοῦ Ἀθηνῶν ἔλεγε στὴ γυναῖκά του: «Ἐόδεψε ὅσα λεπτὰ θέλεις νὰ ντυθῆς, νὰ διασκεδάσῃς, ν' ἀπολαύσῃς. Μὴ μοῦ ζητήσῃς ποτὲ ὑλικὴ βοήθεια γιὰ φιλανθρωπία!..» Γιὰτί; Δὲν εἶχε φιλάνθρωπα αἰσθήματα; Ἐστέρειτο θησαυροῦ; Ὁχι. Γιὰτὶ εἶχε πάθει φοβερὸ ψυχικὸ ρῆγμα ἐξ αἰτίας τῆς ἀχαριστίας πολλῶν πού εὐηργέτησε καὶ μάλιστα στενῶν συγγενῶν του, οἱ ὅποιοι στὸ τέλος τὸν ἠπέλουν πῶς ἂν ἐπικρατήσῃ ὁ κομμουνισμός θὰ χωθῇ στὸ τρύπιο τσουβάλι αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του... Ἡ ἀχαριστία πολλὰς φορὰς ἔχει καὶ χρωματικὸ τόνον φθόνου καὶ κακότητος κατὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ σὰν παθολογικὸ, μᾶλλον, φαινόμενο πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ. Ἐὰν ὁ Ἀπόστολος συνιστᾷ νὰ ποφεύγεται ὁ ἀχάριστος ὅπως ὁ φίλαυτος, ὁ φιλάργυρος, ὁ ἀλαζών, ὁ υπερήφανος, ὁ βλάσφημος, ὁ ἀπειθαρχος στοὺς γονεῖς του, ὁ ἀσεβής, ὁ ἄστοργος, ὁ ἀναξιόπιστος, ὁ διαβολεύς, ὁ ἀκρατής, ὁ θηριώδης, ὁ ἀφιλάγαθος, ὁ προδότης, ὁ φλύαρος, ὁ στυγνὸς ἐγωιστής, καὶ φιλήδονος, ἔπεται ὅτι τὸ ἀμάρτημα τῆς ἀχαριστίας εἶναι θανάσιμον, καταστρέφει δέ, ὅπως προείπαμε, τὰς ἀγαθὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μικρὸ παιδί ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἡλικίας πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ πεισθῇ πῶς πρῶτ' ἀπ' ὅλα μέγας εὐεργέτης εἶναι ὁ Θεός, ἄνευ τοῦ ὁποίου στεριεῖ ἡ βρῦσι κάθε ἀγαθοῦ γιὰ μᾶς καὶ νὰ ζῆ μὲ τὴ σκέψῃ πῶς εἶναι μέλος μιᾶς μεγαλειτέρας οἰκογενείας τῆς ὁποίας ὅλοι πρέπει νὰ εἶναι σφιχτοδεμένοι μὲ τὴν ἀγάπην καὶ ἀλληλεγγύην. Νὰ μάθῃ πῶς ἂν εἶναι τιμητικὸ καὶ δοξασιμὸν νὰγκαλιάζῃ τὸ διπλανό του στὴ φτώχεια του, στὸν πόνον του, στὴν κάθε δυστυχία, εἶναι τιμιτικώτερον νὰ ἐκδηλώσῃ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης ἀπέναντι τῶν εὐεργετῶν του. Ὁ ἀχάριστος ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειαν

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Οἱ Θεοπάτορες Ἰωακείμ καὶ Ἄννα.

Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς θεϊκῆς ὑποσχέσεως γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ὑπερτάτου μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας ἀρχίζει ἀναμφισβήτητα ἀπ' τὴν ἔλευσις στὸν κόσμον τῆς Θεοχαριτωτῆς Κόρης, τῆς ἄχραντης Παρθένου, πὸν θὰ ἐχρησίμευε σὰν «δοχεῖον τοῦ ἀστέκτον, χωρίον τοῦ ἀπειροῦ Πλαστορογοῦ».

Στὴ σκέψι μας ἔρχεται πρῶτα-πρῶτα τοῦτο τὸ ἀγιώνυμο ζευγὸς τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννας, πὸν ζῆ μέσα στὴν κατάθλιψι, γιὰτὶ ὄχι μόνο χρόνια καὶ χρόνια τώρα ἡ ἀτεκνία τὸ ἀποστερεῖ ἀπὸ κάθε χαρὰ, ἀλλὰ καὶ τὸ «ὄνειδος», ἡ ἐντροπή, πὸν αἰσθάνονται σὰν τιμωρημένοι-κατὰ τὴν τότε ἀντίληψι-ἀπ' τὸν Θεό, τοὺς κατατρώγει κάθε αἰσθημα εὐτυχίας, χαρᾶς, ικανοποιήσεως καὶ τοὺς παρουσιάζει στὰ μάτια τοῦ κόσμου ἄκαρπα καὶ ἄχρηστα δένδρα. Κι' ὅταν συνέβη κάποτε τὸ ἀγιο ἀνδρόγγυνο, πὸν ἐγήρασε σὲ προσευχῆς καὶ πράξεις θεάρεστες, νὰ ντροπιασθῆ ἔλεεινὰ ἀπ' τὸν ἀρχιερέα στὸν ἱερώτατο Ναό, ὅπου εὐλαβικὰ προσήλθε νὰ προσφέρει τὴ θυσία του στὸν Κύριο Σαββαώθ, τόσο πολὺ, τόσο βαθεῖα πληγώθηκε πού-παρὰ τὰ γεράματά του-πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ νηστεύσῃ ὅλως διόλου, νὰ προσευχηθῆ πιὸ ἐντατικὰ, νὰ ἱκετεύσῃ διάθεσμα, καθένας χωριστά, τὸν εὐσπλαγχνο Κύριο, νὰ τὸ λυπηθῆ καὶ νὰ δώσῃ τὸ πολυποθούμενο τέκνο. Ἔτσι ὁ Ἰωακείμ ἔφυγε μακρὰ στὸ βουνό, στὴν ἐρημίαν. Σ' ἓνα σπήλαιον, πὸν σώζεται σή-

---

τῆς κοινωνίας δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ἰδῆ καλῆς ἡμέρας. Κι' ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλ' οὔτε καὶ Θεοῦ πρόσωπο μπορεῖ νὰ ἰδῆ. Εἶναι συντριπτικὸ τὸ παράπονον τοῦ Ἰησοῦ: «Οὐχὶ οἱ δέκα ἐθεραπεύθησαν; Οἱ ἑννέα ποῦ;» Γι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐγνώμων λεπρός, ἂν καὶ Σαμαρείτης, ἐξήρθη ἰδιαιτέρως καὶ πῆρε διπλῆ τὴν ἀμοιβή του: «Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε». Γιὰτὶ διπλῆ; Γιὰτὶ ἐθεραπεύθη σωματικὰ καὶ ψυχικὰ εἶδε τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ πὸν φωτίζει κάθε πιστὸ σὰν πιστέψῃ βαθεῖα στὴ θεότητα τοῦ Κυρίου μας.

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ

Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

μερα στην περίφημη Μονή του αγίου Γεωργίου, Χοζεβᾶ, και τὸ ὁποῖο μᾶς ἔδειξε και εὐλαβικά προσκυνήσαμε ὁ ἐθνουσιώδης ἡγούμενός της Ἀρχιμανδρίτης Ἀμφιλόχιος-πὸν κατάγεται ἀπ' τοὺς Παπαδάτες τῆς Πρεβέξης-σαράντα ὁλόκληρες μέρες και νύχτες νήστευε και προσευχόταν θερμὰ στὸν Πανάγαθο: «ἐπάκουσόν μου, εὐσπλαγχνε, και δώρησέ μοι τέκνον». Κι' ἦταν τέτεια ἡ ἐπιμονή του στὴν προσευχή, πὸν δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν οἶκό του πρὶν ἐκπληρωθῆ ὁ ἀγιός του πόθος. «Ὁὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ πότον ἕως ὅτου ἐπισκέφεταιί μου Κύριος ὁ Θεός μου και ἔσται μου ἡ εὐχὴ βρῶμα και πόμα».

«Μεγάλα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα!» Σ' αὐτὸν τὸν τόπο, πὸν ἄλλοτε εἶχε ἀσκητεύσει ὁ ζηλωτὴς Προφήτης Ἑλλίας, εὐαγγελίζεται τὴν τεσσαρακοστὴ ἡμέρα ἀπ' τὸν Γαβριήλ, πὸς θὰ ἐκπληρωθῆ ἡ σφοδροτάτη ἐπιθυμία του.

Περιχαρὴς και μὲ ὄρμη νεανικὴ ἔφυγε γιὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ χαρμόσυνο μήνυμα στὴν ἁγία Ἄννα, πὸν κι' αὐτὴ ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο προσευχόταν μὲ δάκρυα και συντριβή. «Διάρρηξόν μου τὰ δεσμὰ τῆς ἀτεκνίας», ἔλεγε, και ὑποσχόνταν, «ὅπως τὸ γεννησόμενον δῶρον προσάξω σοι, ὡς θυμίαμα εὐώδες».

2. Στὸ σπῖτι τῆς γεννήσεως της Παναγίας.

Ὅταν διαβοῦμε τὴν Πύλη τῆς Γεθσημανῆ (ἡ τοῦ αγίου Στεφάνου) συναντοῦμε-ἀριστερά μας-ἐνα πανόψηλο σπῖτι. Μιὰ ἐπιγραφὴ σὲ μαρμαρίνη πλάκα γραμμμένη μᾶς πληροφορεῖ πὸς ἐδῶ εἶναι ὁ οἶκος γεννήσεως τῆς Παναγίας.

Πραγματικά. Εἰσέρχεται ὁ προσκυνητὴς ἀπ' τὴν κεντρικὴ εἴσοδο. Στὰ ἄνω διαμερίσματα στεγάζεται σήμερα τὸ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο. Κάτω στὸ βάθος-δεξιὰ- δείχνεται τὸ εὐλογημένο σπῖτι, μέσα στὸ ὁποῖο εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ φῶς ἡ Μητέρα τῆς Ζωῆς· κι' ἔζησε τρεῖς ὁλόκληρα χρόνια. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἁγία Ἑλένη ἔκτισε σ' αὐτὸ τὸ μέρος περικαλλῆ Ναό, πὸν καταστράφηκε ὄλως διόλου ἀπ' τὴν βαρβαρικὴ ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν. Σήμερα ὑπάρχει Ναός και Μονὴ τῶν Θεοπατόρων Ἰωακείμ και Ἄννης, ἰδρυμένη και φροντισμένη ἀπ' τὸν Λευκάδιο ἡγούμενο-Ἱερομόναχο Σίλβεστρο. Σ' αὐτὴν ὑπῆρχαν και οἱ τάφοι τῶν Θεοπατόρων. Ἄλλ' ἔγινε ἀργότερα μετακομιδὴ τῶν τιμίων λειψάνων τους, τὰ ὁποῖα μεταφέρθηκαν και ἐνταφιάσθηκαν στὸ Ναὸ τῆς Παναγίας στὴ Γεθσημανῆ σὲ εἰδικὸ τάφο, πὸν βρίσκεται στὸ δεξιὸν τοῦ μέρους-ὅπως κατεβαίνομε τὴν κλίμακα-και τὸν ὁποῖο προσκυνήσαμε μὲ ξεχωριστὴ εὐλάβεια.

Κεντὰ στὸν θεομητορικὸ οἶκο ὑπάρχουν λουτρῶνες στοὺς ὁποίους ἡ παράσπιλη Κόρη ἐλούετο μέχρι τῆ στιγμῆ, ποῦ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσι τῶν γονέων της, παραδόθηκε στὸν Ναὸ σὰν ἁγιασμένη στὸν Κύριο.

3. Ναὸς τοῦ Σολομῶντος.

Ἔτσι ἐπεκράτησε νὰ λέγεται μολονότι αὐτὸς ποῦ μὲ κάθε δυνατὴ μεγαλοπρέπεια κτίσθηκε ἀπ' τὸν βασιλέα Σολομῶντα καταστράφηκε ὀλοσχερῶς τὸ 587 πρὸ Χριστοῦ ἀπ' τὸν Ναβουχοδονόσορα. Ὁ γνωστός μας Ναὸς ἀπ' τὴν ἁγία Γραφή ἦταν κτίσμα τοῦ βασιλέα Ἡρώδη τοῦ Α'.

Σ' αὐτὸν τὸν Ναὸ οἱ δίκαιοι Ἰωακείμ καὶ Ἄννα ὠδήγησαν τὴν μονάκριβή τους, καί, σὰν «τριετίζουσαν δάμαλιν», τὴν προσέφεραν σὰν εὐλαβικὸ ἄφιέρωμα—κατὰ τὴν ὑπόσχεσί τους—στὸν Ἅγιο Δωρητή.

Κί' ἔμεινε ἐκεῖ μέσα «οἷα Ἅγια τῶν Ἁγίων» ἢ Ἄχραντη, γιὰ νὰ προετοιμασθῆ καὶ νὰ καταστῆ χιονολευκωτέρα, «μόνη ἄμωμος ἐν γυναιξὶ καὶ καλή», «καθαρωτέρα λαμπηρόνων ἡλιακῶν».

Ὁ περίφημος, καὶ μοναδικὸς γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, αὐτὸς Ναὸς δὲν ὑπάρχει βέβαια σήμερα. Κατὰ τὴν πρόρρησι τοῦ Κυρίου μας «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀρεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλοθῆσεται» (Ματθ. κδ', 2), καταστράφηκε ὅλως διόλου τὸ 70 μ. Χρ. ἀπ' τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦ Τίτου.

Σήμερα ὑψώνεται ἐκεῖ μουσουλμανικὸ τέμενος, κτισμένο, τὸ 636, ἀπ' τὸν κατακτητὴ τῶν Ἱεροσολύμων Ὁμάρ—γι' αὐτὸ φέρει καὶ τ' ὄνομά του—ἐπάνω στὰ εἰρείλια τοῦ ἐβραϊκοῦ Ναοῦ.

Πάντως κί' ἔτσι ὅπως παρουσιάζεται ὁ ἱερός αὐτὸς χώρος σήμερα μᾶς ἐπιτρέπει νὰ φέρωμε στὴ μνήμη μας ὅσα γεγονότα τῆς ἁγίας Γραφῆς σχετίζονται καὶ ὁμιλοῦν γιὰ τὸ κέντρο τοῦτο τῆς Ἰουδαϊκῆς θεοκρατίας.

Ἡ Παναγία Παρθένος μέσα σ' αὐτόν, σὲ κάποιον παρθενῶνα ποῦ θὰ εἶχε ὀπωσδήποτε στίς πάμπολλες αὐλές του, ἔμεινε δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια—κατὰ τὴν ἱερὴ Παράδοσι—ἀφιερωμένη στὸν Κύριο, μέχρις ὅτου οἱ Ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ, κατὰ θεϊκὴ φώτισι ἀσφαλῶς, τὴν «ἐμνήστευσαν» μὲ τὸν γέροντα συγγενὴ της Ἰωσήφ, ποῦ δὲν ἔγινε ποτὲ ἄνδρας—κυριολεκτικὰ—τῆς Μαρίας, ἀλλ' ἐτάχθηκε φύλακας καὶ προστάτης τῆς Παναγίας.

4. Στὴ Ναζαρέτ.

Στὴ Ναζαρέτ, πολίχνη ἄσημη καὶ κακοφημισμένη τῆς Γαλιλαίας, ποῦ ἀπέχει τέσσαρες ὥρες μὲ τ' αὐτοκίνητο ἀπ' τὰ Ἱεροσό-

λυμα, ὠδήγησε ὁ Ἰωσήφ τὴν θεόπαιδα Μαρίαν. Ἐκεῖ εὐρίσκειτο τὸ ταπεινὸ του σπίτι καὶ τὸ ξυλουργικὸ του ἐργαστήριον. Κ' ἐδῶ ἡ θεία βουλή ἀποκαλύφθηκε μὲ τὸν ὑπέρθειον Εὐαγγελισμὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ παρουσιάσθηκε στὴν ἀχραντὴ, ἄσπιλη, ἀμόλυντη Κόρη καὶ τῆς ἀπῆλυσε τὸν πρωτάκουστο χαιρετισμὸν: «Χαῖρε, κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλόγημένη σὺ ἐν γυναιξίν». Κατάπληκτη ἐκεῖνη, καταφοβισμένη καὶ ταραγμένη στὴν ψυχῇ, δὲν τολμᾷ, δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀρθρώσῃ λέξι. Ἡ σκέψι τῆς ὁμως βυθίσθηκε σὲ ἔρυνα πολυμερῆ γιὰ ν' ἀνιχνεύσῃ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ἔννοια καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ ἀγγελικοῦ χαιρετισμοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἄγγελος τῆς διασαφηνίζει τὰ πράγματα: Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· γιὰτὶ ἐκρίθης ἀξία ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ λαβαίνεις ἐξαιρετικὴ χάρι, πὸν θὰ συντελέσῃ στὸ νὰ συλλάβῃς στὴν κοιλία σου καὶ θὰ γεννήσῃς υἱόν, τὸν ὁποῖο καὶ θὰ ὀνομάσῃς Ἰησοῦν. Αὐτὸς θὰ εἶναι μέγας στὸ ἀξίωμα, θὰ ὀνομασθῇ καὶ θ' ἀναγνωρισθῇ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποῖος θὰ τὸν ἀνυψώσῃ καὶ σὰν ἄνθρωπο καὶ θὰ τοῦ δώσῃ τὸν θρόνον τοῦ προπάτορός του Δαβὶδ, καὶ θὰ βασιλεύσῃ σὰν αἰώνιος κ' ἀθάνατος Ἀρχιερέας καὶ Βασιλέας σ' ὅλους τοὺς πιστοὺς ὅλων τῶν γενεῶν, οἱ ὁποῖοι θ' ἀποτελέσουν τὴν πνευματικὴ καὶ ἀληθῆ οἰκογένεια τοῦ Ἰακώβ καὶ ἡ βασιλεία του δὲν θὰ ἔχῃ τέλος! Σ' ὅλα αὐτὰ ἡ Ἀειπάρθενος Κόρη μόλις κατώρθωσε καὶ ἠρώτησε· «πὼς θὰ γίνῃ τὸ πρωτάκουστο τοῦτο, πὼς θὰ συλλάβω καὶ θὰ γεννήσω ἀφοῦ ἄνδρα δὲν γνωρίζω; Καὶ τότε ὁ Ἄγγελος τῆς εἶπε· «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ». Σ' αὐτὴν τὴν ἀρχαγγελικὴ διαβεβαίωσι ἡ Παναγία ἐπέισθη καὶ συντετριμμένη ἀπήντησε πὼς ὑποτάσσεται στὸ θεῖο θέλημα· εἶναι πρόθυμη νὰ ὑπηρετήσῃ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνεξιχνίαστη βουλή. «Ἴδὸν ἡ δούλη Κυρίου· γένειτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου» (Λουκ. α', 28-3δ).

Σήμερα στὸν τόπον τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ ὑψώνεται ὠραῖοτατος Ναὸς τῶν Ὀρθοδόξων, μέσα στὸν ὁποῖο διασώζεται καὶ πηγὴ ἀπ' τὴν ὁποία ἀντλοῦσε ἡ Θεοτόκος. Παρέκει ὑπάρχει παπικὸ μοναστήριον ἰδρυμένο—κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς τους—στὸν τόπον πὸν βρισκόταν ἄλλοτε τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἰωσήφ.

5. Στὴν Ὀρεινή.

Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἐσηκώθηκε ἡ Μαρία καὶ πῆγε μὲ σπουδὴν στὴν Ὀρεινή, πόλιν τοῦ Ἰούδα, ὅπου βρισκόταν ἡ συγγενὴς τῆς (πρώτη ἐξαδέλφη

της) Ἐλισάβητ. Ἀκόμη ταραγμένη στήν ψυχῇ ἀπ' τόν εὐαγγελισμό της κατέφυγε σ' αὐτήν γιά νά τῆς ἐκμυστηρευθῇ τὰ διατρέξαντα σ' αὐτήν καί νά ζητήσῃ τήν συμβουλή της. Ἄλλως τε τῆς εἶχε ἀποκαλύψει ὁ Ἄγγελος πὼς κι' ἐκεῖνη τώρα στὰ γεράματα εἶναι ἕξι μηνῶν ἔγγυος, πρᾶγμα πού ἀποτελεῖ κι' αὐτό ἓνα θαῦμα, ἀλλά σέ πολὺ μικρότερη ἔκτασι.

Μόλις λοιπὸν μπήκε στὸ σπίτι τοῦ Ζαχαρία κι' ἐχαιρέτησε πρώτη αὐτὴ τὴν Ἐλισάβητ, ἔνοιωσε ἐκεῖνη μέσα της ἓνα τίναγμα τοῦ βρέφους πὺν ἔφερε στὰ σπλάγχνα της κι' ἐγέμισε συγχρόνως ἀπὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὴν ἔκαμε νά φωνάξῃ μὲ ἐκπληξί καί χαρὰ μαζί: «Ἐδλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καί εὐλογημένος ὁ καρπὸς ἧς κοιλίας σου, καί πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με;»

Συγκινημένη Ἐκεῖνη γιά τὴν ἀποκάλυψι τοῦ Θεοῦ, ταπεινὴ καί συνεσταλμένη, ἄρχισε τὴν ἴδια ὥρα νά ὑμολογῇ καί νά δοξάζῃ τὸν Θεόν: «Μεγαλόνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον...» Ἡ ψυχὴ μου δοξάζει καί ἀνυμνεῖ τὸν Κύριον. Τὸ πνεῦμά μου καταχάρηκε γιά τὸν Θεόν, τὸν σωτῆρα ἐμοῦ καί ὅλου τοῦ κόσμου, γιατί ἐπέβλεψε στήν ταπεινώσι μου. Καί ἀπὸ τώρα καί σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες θὰ μὲ μακαρίζουν ὅλες οἱ γενεὲς τῶν πιστῶν, γιατί ἔκαμε σ' ἐμὲ μεγάλα καί θαυμαστά ἔργα ὁ Δυνατὸς Θεός, πού ναι ἀπεριόριστα ἅγιο τὸ ὄνομά Του...» (βλ. Λουκ. α', 46-55).

Ἡ Παναγία ἔμεινε τρεῖς μῆνες στήν Ὁρεινῇ, στὸν εὐλογημένο οἶκο τοῦ Ζαχαρία καί τῆς Ἐλισάβητ, ὅπου ὑπάρχει σήμερα προσκόνημα, τὸ ὁποῖο κατέχουν οἱ ρωμαιοκαθολικαί.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μ. Νικοπόλεως

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ
ΤΟΜΟΙ 1 - 5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα καί εἰς τὰ Γραφεῖα
μας, ἀποστέλλονται δὲ καί ταχυδρομικῶς, ἐλεύθερα
ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Γιὰ τοὺς νέους μας πάλι θὰ ἀσχοληθοῦμε. Ἀφορμὴ ἓνα γράμμα ἀπὸ ἓναν ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸ σχολεῖο τοῦ Χριστοῦ, καὶ τώρα ἐλεύθερος (γιατὶ ἔκανε κρατούμενος καὶ μάλιστα ἐδίδαξε στὴ φυλακῇ), καὶ μὲ τὴ χάρι καὶ τὸ πλεióτερο φῶς ποὺ πῆρε ἀπὸ τὴ Γραφή, ὠθήθη ἀπὸ ἓνα αὐθορμητισμὸ, μὲ συνειδητὴ πίστι, νὰ κάμῃ τὴν ἐξόρμησί του γιὰ μιὰ ἐξόχως ἀγαθὴ πράξι στους νέους ἀπὸ κείνους ποὺ καλούμεθα ὄλοι νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ τὴ πρόληψι τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔγινε στὸ Τιμόθεο ποὺ «ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ Γράμματα οἶδε (ἐγνώρισε) τὰ δυνάμενα σοφίσαι» (Β' Τιμ. γ', 14-17). Καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πάρα πάνω ἀπὸ τὸ μὲ ἀξιόλογη ἀποστολὴ κατηχητικὸ Σχολεῖον. Εἶναι τὸ πλεióτερο φῶς τῆς Γραφῆς ποὺ ἀπὸ παιδί πρέπει νὰ πάρῃ μὲ τὴν ἀνάλογη παρότρυνσι, κατεύθυνσι, καὶ ἐξήγησι ποὺ θὰ τοῦ δοθῇ γιὰ νὰ τοῦ γεννηθῇ ἐνδιαφέρο καὶ θὰ προωθηθῇ γιὰ μιὰ αὐτοαγάθωσι καὶ αὐτομάθησι καὶ γνῶσι μὲ τὸν ἔθισμὸ τῆς τακτικῆς μελέτης γιὰ νὰ τὸν κάμῃ Τιμόθεον «ἄρτιον, τέλειον, ἔτοιμον πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθόν» παράλληλα πρὸς τὴ λατρεία.

Ἄλλ' ἄς δοῦμε τὸ γράμμα: «Σεβαστέ μοι... ὁ πόθος μου εἶναι νὰ διαθέσω πρὸς κοινὴν ἠθικοθηρασκευτικὴν διάπλασιν καὶ πρὸ παντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ προμερωτέρου κινδύνου τῆς διαφθορᾶς ἀπειλουμένων νεαρῶν ὑπάρξεων. Ἦδη εὐρισκόμενος εἰς τὸ χωρίον Σ. καὶ ἔπειτα ἀπὸ σχετικὰς μου ἀναπτύξεις εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἐδῶ Δημοτικοῦ Σχολεῖου μοῦ ὑπεβλήθη παρ' αὐτῶν μιὰ συγκινητικὴ παράκλησις τοῦ ἂν μποροῦν νὰ προμηθευθοῦν καὶ αὐτὰ Καινὰς Διαθήκας μεταφρασμένας, διότι λόγῳ τῆς φτώχειας των ἀδυνατοῦν νὰ προμηθευθοῦν. Τοὺς συνέστησα νὰ δημιουργήσουν Χριστιανικὸν ὄμιλον... Διαβιβάζω τὴν ἄνω παράκλησιν μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ πρωτοπόροι αὐτοὶ θὰ εἶναι τὸ σύνθημα τοῦ γενικοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ μας θρησκευτικοῦ συναγερωῦ...».

(Ἔπονται τὰ ὀνόματα καὶ 28 μαθητῶν).

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν Καινῶν Διαθηκῶν οἱ μαθηταὶ εὐχαριστοῦν. «Σ-έ μας. Ἐμεῖς ποὺ τώρα πρωτοανοίξαμε τὶς φτερούγες μας στὴ ζωὴ, νοιώσαμε βθεθεῖα τὸ πόθο νὰ γίνουμε πιστοὶ ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ μας. Καὶ νι' αὐτὸ φτιάξαμε τὸ χριστιανικὸ ὄμιλο στὸ χωριὸ μας. Μέσα στὸ πόθο μας ἀποταθήκαμε σὲ σᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ τόση προθυμία μᾶς ὑποστηρίζατε μὲ τὴν ἀποστολὴ τῶν Καινῶν Διαθηκῶν. Ἡ 25 Μαρτίου, ἡ ἡμέρα χαρᾶς τῶν Εὐαγγελίων, γιὰ μᾶς ἦτο ἡ πραγματικὴ ἡμέρα ποὺ νοιώσαμε τὴν ἀσύγκριτη ὑπέρτατη ἀγαλλίασι, ἦταν ἡ πραγματικὴ ἡμέρα τῶν Εὐαγγε-

λίον. Ὑπερήφανοι πλέον νοιώσαμε τὸν ἑαυτό μας γιγαντωμένον μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ μας. Ὑπερήφανοι μὰ ταπεινοὶ μαζὺ μὲ τίς πρὸς τὸν Ὑψιστον εὐχές μας, Σᾶς ὑποβάλλομεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μας καὶ διατελοῦμε ταπεινοὶ ἐν Κυρίῳ ἱκέται. Χρ/κὸς Ὁμίλος μαθητῶν Σ). ("Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ των).

Ὁ Ὁμίλος ἄρχισεν. «Σὺν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου, μοῦ γράφει ὁ κατηχητής, τὸ ξεκίνημα τοῦ ὀμίλου μαθητῶν εἶχε πραγματικὴ ἀναστάσιον. Ἐπειδὴ στὴ ἀρχὴ δὲν ἐνεγράφησαν τόσο ὅλοι οἱ μαθηταὶ ὅσον καὶ αἱ μαθήτριαι, διὰ τοῦτο σᾶς στέλλουν μαθήτριαι ἐπιστολὴν θερμῆς παρακλήσεως διὰ νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ Καινὰς Διαθήκας. Ἐπίσης μοῦ ὑπέβαλον θερμὴν παράκλησιν ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρὸς συμμετοχὴν των εἰς τὸν ὄμιλον...». Ἴδου καὶ τὸ γράμμα τῶν μαθητριῶν.

«Ἡμεῖς τὰ μικρὰ κορίτσια μαθήτριαι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Σ. μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς νεαρᾶς ἀθώας ψυχῆς μας, τὴν ὁποίαν συνεκλόνησε ἡ ἴδρυσις Χρ/κοῦ Ὁμίλου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν στὸ σχολεῖο μας μὲ τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην, μέριμνα καὶ φροντίδα, Σᾶς ὑποβάλλομεν γονυκλινεῖς τὴν θερμὴν παράκλησιν ὅπως μᾶς ἐφοδιάσητε μὲ 25 Καινὰς Διαθήκας, γιὰ τὴν λυπούμεθα πού δὲ καταλάβαμε νὰ γραφοῦμε καὶ μεῖς ὅταν διὰ τοῦ σεβαστοῦ μας καὶ ἀγαπητοῦ ἐν Χριστῷ Κου Σ. ιδρύετο τὸ πρῶτον ὁ Ὁμίλος. Τώρα δανειζόμεθα ἀπὸ τὰ παιδιὰ Διαθήκας γιὰ νὰ διαβάζουμε μὲ λαχτὰρα καὶ ἀγάπη τὰ θεϊκὰ λόγια τοῦ Χριστοῦλη μας. Ταπεινὲς δούλες τοῦ Χριστοῦ μας μὲ σεβασμό».

("Ἐπονται 28 ὀνόματα μαθητριῶν).

Ποῖον δὲν συγχινοῦν τὰ γραμματάκια αὐτά. Εἶναι τὰ παιδιὰ μας πού ἀγάπησε ὁ Χριστὸς «ἄφετε τὰ παιδιὰ ἔργεσθαι πρὸς με...» (Λουκ. ιη', 16). Εἶναι τὰ βλαστάρια μας πού ὅλοι μας περιμένουμε μὲ λαχτὰρα τοὺς καρπούς. Δὲν γράφουν ἀπλῶς, ἀλλὰ παρακαλοῦν, ἱκετεῦουν, ἐκλιπαροῦν. Γιατί; Μήπως γιὰ νὰ ὑπάγουν σὲ κανὰ ψυχοφθόρο θέαμα ἢ νὰ πάρουν μυθιστόρημα; Ὁχι. Ζητοῦν Εὐαγγέλιο, πού εἶναι τόσο δυσεῦρεστο καὶ ἀνύπαρκτο γι' αὐτά. Καὶ μὲ τί γλυκὰ λόγια ἐκφράζονται. Σὰν ν' ἀκοῦμε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ «ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρητίσω αἶνον» (Ματθ. κα', 6). Αὐτὸν τὸν «αἶνον» πῶς θὰ γίνῃ νὰ τὸν ἔχουν καὶ ὅταν θὰ μεγαλώσουν τὰ παιδιὰ μας αὐτά; Ἐχω πικρὰν πείραν γιὰ πολλὰ χρόνια, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἐποίμανα νέους, χωρὶς δυστυχῶς νὰ ἔχουν μάθει τὸν «αἶνον» αὐτόν. Εἶναι τὰ παραστρατημένα παιδιὰ πού δὲν ἠτύχησαν ἀπὸ μικρὰ νὰ ζήσουν σὲ χριστιανικὸ περιβάλλον καὶ νὰ φοιτήσουν στὸ σχολεῖο τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι αὐτά πού τώρα στιγματισμένα ἐκφράζουν τὸ μεγάλο παράπονο γιὰ τὸ δὲν βρέθησαν κι' αὐτά μικρὰ μέσ' τὸν «αἶνον» αὐτόν, πού ἔτσι θὰ

ἦσαν ἱκανὰ ἀργότερα ν' ἀντιδράσουν στὸ κακὸ καὶ νὰ μὴ ὑποπέσουν σὲ ἀξιόποινες πράξεις καὶ ν' ἀμαρτήσουν. Καὶ τώρα σὰν φαρμακωμένα μὲ τὸ βεβαρημένο μητρῶον τους κλαῖνε, καὶ ἂν ζητᾶνε παρηγοριὰ εἶναι ἀργά, γιατί ἡ ζημιὰ ἢ μεγάλη ἔγινε, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀνεπανόρθωτη. Ν' ἀκούτε τίς φωνές τῶν θυμάτων αὐτῶν, ποῦ καὶ κάποιος ἄλλος πρέπει νὰ εὐθύνεται καὶ νὰ σπαράσσεται ἡ καρδιά σου. «Ποῦ τὰ ξεύραμε αὐτά, πάτερ Προκόπιε, ἐμεῖς ἔξω στήν κοινωνία, ποιὸς μᾶς τὰ εἶπε; Ἄν τάχαμε ἀκούσει αὐτὰ τὰ πράγματα, δὲν θὰ βρισκώμαστε ἐδῶ μέσα». Αὐτὸ ἦτο τὸ εὐλογο παράπονό τους ποῦ ἦτο καὶ ἓνας ἔλεγχος τῆς ἀποστολῆς μας. Γι' αὐτὸ ὅσο ζῶ, θὰ τὸ φωνάζω καὶ θὰ λέγω, ἀδελφέ μου, κάνε καὶ σὺ τὸ καθήκον σου στοὺς νέους μας. Γίνου καὶ σὺ ἓνας σὰν τὸ καλὸ ἐπιστολογράφο μου κατηχητῆ, ποῦ δὲν λησμόνησε τοὺς μικροὺς γιὰ νὰ τοὺς σώσει, μὴ πάθουν καὶ αὐτοὶ τὸ κακὸ ποῦ ἔπαθε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀμορφωσιά του.

Καὶ γιὰ νὰ προχωρήσω καὶ σὲ λεπτομέρειες. Βρές, ἀδελφέ μου, τὸν τρόπο, καὶ δὲν νομίζω ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολος, ἀφοῦ τόσες ἄλλες ἀνάγκες ἐξοικονομοῦνται, νὰ προμηθευθῆς ἰσάριθμες πρὸς τὰ παιδιὰ Καινὲς Διαθήκης, κάνε καὶ τὸ κύκλο σου, ποῦ θὰ σὲ βοηθήσουν σ' αὐτὸ καὶ οἱ καλοὶ γονεῖς καὶ δασκάλοι μας. Ἔχεις νὰ σπεύρης σὲ ἀγρὸ ποῦ δὲν πρόφτασε νὰ τὸν καταλάβῃ ὁ ἐχθρὸς μὲ τὰ ζιζάνια του (Ματθ. ιγ', 25), καὶ ὁ καλὸς σπόρος, «τὸ πλεῖον τοῦ φῶς» τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ εἰσχωρήσῃ εὐκολώτερα τώρα στίς νεαρὲς ὑπάρξεις μας. Κάνε το καὶ αὐτὸ μέσα στὰ τόσα ἄλλα ποῦ σὲ φώτισε ὁ Θεός, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας μας, γιατί ἔτσι θὰ βοηθήσῃ καὶ σὺ στὸ περιορισμὸ τοῦ κακοῦ τῶν ἡθικῶν παρεκτροπῶν τῆς νεολαίας μας, τοῦ ντεντυμποῖσμού καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Μήπως δὲν τὸ παραγγέλλει ὁ Χριστὸς καὶ σὲ σέ;.. «...ἀγαπᾶς με πλεῖον τούτων; βόσκε τὰ ἀρνία μου». Νὰ γίνῃ δηλαδὴ αὐτὸ ποῦ εἶναι καὶ χιλιοεπιτωμένο ἀπὸ ἐκείνους ποῦ μποροῦν νὰ ἔχουν μιὰ ἔγκυρο γνώμη ὅπως ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοὺς Παιδαγωγούς κ.λ.π. ποῦ ὑποστηρίζουν ὅτι ἀπὸ τῆ βρεφικῆ ἀκόμα ἡλικία διαπλάσσεται τὸ παιδί καὶ ποῦ ἀποτελεῖ τῆ κρισιμώτερη μορφωτικὴ φάσι Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος π.χ. μᾶς λέγει ὅτι «περισσότερον ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τῆ διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὰ τρυφερά καὶ ἀδιάπλαστα ἀκόμα παιδιὰ... «Ἡ τῶν Γραφῶν γνῶσις τοιχίζει τὴν διάνοιαν, καθαίρει τὴν καρδίαν, φυτεύει τὴν ἀρετὴν». Τὸ μόνον φάρμακο ποῦ ὑπάρχει εἶναι ἡ καθημερινή τους (τῶν παιδιῶν) ἀνατροφή μὲ τὰ πρότυπα τῶν Ἁγίων Γραφῶν... Μόρφωνέ τα ἀδιάκοπα μὲ τὴ μελέτη καὶ μὲ τὰ παραδείγματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.. Ἄς τὰ ἀνατρέφωμεν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ἄς τοὺς δώσωμεν ὑπόδειγμα, κάμνον-

τάς τα ἐκ πρώτης ἡλικίας νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν...». Ὁ ἀείμνηστος παιδαγωγὸς Ἐξαρχόπουλος γράφει: «Οἱ μαθηταὶ χριστιανοὶ παῖδες ὀφείλουσι νὰ γνωρίσουν καλῶς καὶ ν'ἀγαπήσουν θερμῶς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς, δηλ. τὸ Εὐαγγέλιο, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς τὸν πολυτιμότετον φίλον καὶ σύμβουλον πρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ συνηθίσουν πάντοτε νὰ καταφεύγουν...». Ὁ Γκαϊτε λέγει ὅτι «ἡ Ἁγία Γραφή... εἶναι ὁ ἀπαραίτητος γνώμων εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς νεότητος καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν λαῶν...». Καὶ ὁ Θ. Ρουῖσβελτ: «Μάθετε τὰ τέκνα σας ν' ἀγαποῦν τὴν Βίβλον, ν'ἀναγινώσκουν καὶ νὰ μελετοῦν αὐτήν, οὕτω δὲ πράττοντες νὰ εἴσθε βέβαιοι ὅτι διδετε εἰς αὐτὰ τὴν πολυτιμότεραν ἠθικὴν προῖκα διὰ τὴν ζωὴν των».

Ἄλλὰ τὰ γραμματάκια τῶν παιδιῶν μας εἶναι καὶ «χαρᾶς Εὐαγγέλια» ὅπως τὸ λέγουσι τὰ ἴδια, γιατίι μᾶς παρουσιάζουν μιὰ εἰκόνα τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλληνορθοδόξου φυλῆς μας εὐδοίω, γιατίι ζητοῦν νὰ φωτισθοῦν μὲ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ νὰ μορφωθοῦν «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου». Καὶ εἶναι αὐτὸ κάτι ποῦ βγαίνει ἀπὸ μιὰ φωτισμένη ἀπὸ τὴ θεία χάρι τοῦ Βαπτίσματος ἀθάνα ψυχὴ τους, καὶ αὐτὸ τὸ «κάτι» πρέπει νὰ τοὺς τὸ προσφέρουμε χωρὶς καμμιά καθυστέρησι καὶ ἂν δὲν τὸ κάμουμε αὐτὸ θὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἔνοχοι τῆς κακῆς ἐξελίξεως τῶν παιδιῶν μας. Ἄλλ' ἔχουμε καὶ τὴ δραματικὴ ἄποψι ἐδῶ, ποῦ εἶναι ἡ ἔλλειψις τῶν Εὐαγγελίων, ὥστε νὰ βλέπουμε τὰ παιδιὰ μας νὰ ἐκλιπαροῦν καὶ νὰ ἐπαιτοῦν γιὰ νὰ ἀποκτήσουν ἓνα Εὐαγγέλιο, καθ' ἣν στιγμὴν τόσα ἄλλα ἔντυπα, μὲ τίς εὐκολίες τῆς σύγχρονης τεχνῆς, βγαίνουν καὶ κυκλοφοροῦν καὶ τροφοδοτοῦν καὶ δηλητηριάζουν ἐνίοτε τὸ κοινόν. Εἶναι ἀσυγχώρητο νὰ λείπη ἡ Γραφή, τὸ Γράμμα τοῦ Πατέρα μας καὶ Δημιουργοῦ ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν Χριστιανῶν μας καὶ νὰ μὴν ἔχουν ἐκεῖ μέσα ἀναμμένο τὸ φῶς Ἐκείνου ποῦ εἶπε «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου...», «τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ» (Ἰω. ἡ', 12. ς', 63). Εἶναι μετὰ κατ' ἐξοχὴν πράξις ποῦ τὴν ἐπῆνεσε ὁ Χριστὸς ὅταν εἶδε τὴ Μαρία νὰ κάθεται στὰ πόδια Του ν' ἀκούη τὰ θεῖα λόγια καὶ ποῦ τὸ ὠνόμασε «ἀναφαίρετη ἀγαθὴ μερίδα» (Λουκ. ι', 42). Γιατίι τί ἄλλο εἶναι ἡ θέσις ποῦ παίρην στὸ σπῆτι τοῦ παιδι τοῦ Θεοῦ γιὰ ν' ἀκούσῃ τὰ «Τάδε λέγει Κύριος (2600 φορές ἐπαναλαμβάνεται στὴ Γραφῆ αὐτὸ) τῆς Γραφῆς, τὰ σωτήρια λόγια τοῦ Εὐαγγελίου; Οἱ καλὲς μανάδες νὰ πάρουν πρῶτα τὰ φῶτα, γιατίι ἔτσι μόνον θὰ μπορέσουν ν' ἀναδείξουν Τιμοθέους, Βασιλείους καὶ Χρυσοστόμους, ὅταν καθὼς παραγγέλλει ὁ Θεὸς «κἀμνουν γνωστὰ εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν» τὰ τῆς Γραφῆς, «διὰ νὰ γνωρίζῃ αὐτὰ ἡ γενεὰ ἡ ἐπερχομένη, οἱ υἱοὶ οἱ μέλλοντες νὰ γεννηθοῦν καὶ αὐτοὶ, ὅταν ἀναστηθοῦν, νὰ διη-

γῶνται εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν· διὰ νὰ θέσωσιν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα αὐτῶν καὶ νὰ μὴ λησμονοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ φυλάττουν τὰς ἐντολάς του» (Ψαλμ. οζ', (οη'), 5-8).

Ἄλλὰ γιὰ νὰ κατορθωθῇ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα ὄλων ἡ Γραφή, ν' ἀρχίσῃ νὰ πάρῃ καὶ στὸ τόπο μας τὴ πρώτη κυκλοφορία, νὰ γίνῃ προσιτὴ σ' ὅλα τὰ βαλάντια καὶ δωρεὰν ἀκόμη νὰ διανεμηθῇ τοῦλάχιστον καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἡ Καινὴ Διαθήκη. Αὐτὸ δὲν γίνεται σήμερα ποὺ αἱ ἐκδόσεις μὲ τὸν περιορισμένον ἀριθμὸν ἀντιτύπων ἐλάχιστα καλύπτουν τὶς μεγάλες ἀνάγκες μας. Καὶ ὅμως κἀτι πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶναι νὰ εὐτυχίσουμε ν' ἀποκτήσουμε μιὰ δική μας πηγὴ ποὺ σὰν τοὺς σιτοβολῶνας τοῦ Ἰωσήφ νὰ μοιράζουμε ἄφθονον τὸν «ἄρτον τῆς ζωῆς». Βεβαίως οἱ παγκόσμιες Βιβλικὲς Ἐταιρεῖες, μὲ τὴν ἀξιόλογη μορφωτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ δράσει, ἔχουν ἐκεῖνους ποὺ τὶς χρηματοδοτοῦν, ποὺ ἐξετίμησαν τὴ Γραφὴ ὡς Θεόπνευστο βιβλίον, γευθῆκανε τοὺς γλυκοὺς τῆς καρποῦς καὶ ἔτσι προθυμοποιοῦνται καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρημά τους ἀκόμα νὰ διαθέτουν. Αὐτὸ τὸ στοιγεῖον ὅταν ὑπάρχῃ στὴ πραγματικότητά μοιρεῖ νὰ ἀποτελέσῃ μιὰ καλὴ ἀρχὴ μὲ τὴ προσφορὰ τῶν εὐλαβῶν μας χριστιανῶν ὄχι τοῦ δεκάτου τῶν εἰσοδημάτων ποὺ τὸ γυρεύει ὁ Θεὸς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἀλλ' ἔστω καὶ ἀπὸ τὸ πλεόνασμά μας, ἂν καὶ ὁ Χριστὸς ἐπήνεσε τὴ χήρα ποὺ προσέφερε τὸ ὄβολόν της ἀπὸ τὸ ὑστέρημά της.

Καὶ νὰ μιλάμε γιὰ μιὰ σταυροφορία γιὰ τὴν εὐρύτερη διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἅς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἶπω, νὰ μὴν ἐλεγχώμεθα καὶ ἐντρεπώμεθα ποὺ ἀκόμα δὲν τὸ κάναμε ἔργο, καὶ μάλιστα ὅταν βλέπουμε ἀλλόθρησκα κράτη νὰ λαμβάνουν γιὰ τὴ θρησκεία τους καταπληκτικὰ μέτρα. Διαβάζω στὸ Ἔθνος 23-8-62. «Τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων τῆς Ἀραβικῆς Δημοκρατίας πρόκειται νὰ ἐγράψῃ εἰς δίσκου ὀλόκληρον τὸ Κοράνιον. Σκοπὸς τῆς φωνογραφικῆς αὐτῆς ἐγγραφῆς εἶναι νὰ ἀποστηθίσουν ἀποσπάσματα τοῦ Κορανίου οἱ πιστοί, ποὺ δὲν γνωρίζουν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, διὰ νὰ τονωθῇ ἔτσι τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα. Ὑπολογίζεται ὅτι ὀλόκληρον τὸ Κοράνιον θὰ ἐγγραφῇ εἰς 40 δίσκους μακρᾶς διαρκείας καὶ 12 χιλιάδες ἀντίτυπα θὰ εἶναι ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἔτοιμα νὰ κυκλοφορήσουν εἰς τὸν μωαμεθανικὸν κόσμον». Ἄλλὰ ἰδοὺ καὶ κἀτι ἄλλο. «Εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ἡ ἀνάγνωσις καὶ σπουδὴ τοῦ Κορανίου θεωρεῖται ὡς σπουδαῖον ἔργον καὶ κατόρθωμα καὶ οὐδὲν ὅσους κατάρθωσαν νὰ τὸ ἀπομνημονεύσουν ἀπονέμουν καὶ τὸν τίτλον Maleh. Ὁ βουλούμενος δὲ νὸ φοιτήσῃ εἰς τὸ ἐν Καῖρω Πανεπιστήμιον ὁ φ ε ἰ λ ε ἰ νὰ παρασκευασθῇ εἰς τὴν ἀπομνημόνευσιν τοῦ Κορανίου» (Ἡ περιοδεία τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ Μ. Δήμιτσα σ. 192-8).

Και ἐρωτᾶτε: Ἡμεῖς κατέχομεν τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρόν, τὸν καλὸν Μαργαρίτην, τὸ Εὐαγγέλιον; Τί ἐκάμαμε γιὰ νὰ μπῆ πλούσιο τὸ πνευματικὸ φῶς του μὲ τις ζωογόνες καὶ θερμογόνες ἀκτίνες του σὲ κάθε γωνιὰ ποὺ κατοικεῖται καὶ πρὸ παντὸς στὰ σπουδαστήριά μας; Καὶ εἶναι ἐκεῖ οἱ σπουδασταὶ μας οἱ αὐριανοὶ στυλοβάται τῆς κοινωνίας μας ποὺ ἀπ' αὐτοὺς θὰ βγοῦν καὶ τὰ στελέχη τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλὰ θὰ περιμένουμε. Τί μέτρα ἐλάβαμε γι' αὐτούς, γιὰ τὴ χριστιανικὴ κατάρτισί τους. Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς πέρνουν τὸ πλεῖστο φῶς τῆς Γραφῆς ποὺ σοφίζει; Καὶ ὅμως θὰ μιλήσῃ ἡ ἱστορία, ὅταν μᾶς παρουσιάξῃ τὰ μεγάλα ἀναστήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας πολιτικούς, φιλοσόφους, παιδαγωγούς, κοινωνιολόγους κ.λ.π. ποὺ ἀνεδείχθησαν μὲ ἀξιόλογο ἐκπολιτιστικὴ δρᾶσι, γιὰτὶ ἐσπούδασαν καὶ ἐγαλουχῆθησαν μὲ τὰ νάματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἔνθερμα συνιστοῦν, ὅπως γιὰ νὰ ἀναφέρω μερικοὺς, οἱ Γλάδστων, Οὐίλσον, Ζάκσον, Λίνκολν, Φραγκλῆνος, Νεύτων, Πασκάλ, Δοστογιέφσκι, Πεσταλότσι, Μίλικαν, Γκαίτε κ.λ.π. Καὶ ὅμως ἔχομεν τὴν ἀξίωσι, ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς μας αὐτοὺς καὶ τοὺς αὐριον ἀκαδημαϊκοὺς πολίτας, νὰ γίνουν ὄργανα γιὰ τὴν ἐξυγίανσι τῶν ἡθῶν, νὰ ὑπερασπίσουν τὴ θρησκεία καὶ τὴ πατρίδα καὶ ν' ἀγαπήσουν καὶ βοηθήσουν τὴν Ἐκκλησίαν μας στὴ πραγματοποίησιν τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ της μὲ τὴ λύσι καὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων της.

Ἀδελφοί μου, «οἱ καιροὶ οὐ μενετοί». Τὸ «πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς Γραφάς...πλανᾶσθε πολὺ» (Ματθ. κβ', 29. Μάρκ. ιβ', 27) ποὺ ἐβροντοφώνησεν ὁ Κύριος θὰ ἀποτελῇ πάντοτε τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου ποὺ σημαίνει «τὸν ἀφανισμόν δι' ἔλλειψιν γνώσεως» (Ἄμώς δ', 6). Ἄπὸ πολυγνωσία βέβαια πάσχομεν, ἀλλ' εἴμεθα φτωχοὶ ἀπὸ «γνώσιν ἀληθείας, ἣ ὅποια ἐλευθερώνει» (Ἰω. η', 32), ἀπὸ «ἐπίγνωσι Θεοῦ» (Ἄμώς ε', 6), ἀπὸ γνώσι Γραφῆς. Ἴδου τί μᾶς λείπει. Ἦτο καὶ εἶναι ἡ ἀρρώστειά μας αὕτη καὶ ποὺ δὲν πέρασε παρὰ τὰ ἡμίμετρα ποὺ λαμβάνονται. Καὶ στὸν πνευματικὸ ὑποσιτισμὸ καὶ τὴν ὑπότασι βρίσκει ἔδαφος τὸ μικρόβιον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀναπτύσσεται εὐκόλα καὶ πολλαπλασιάζεται, ὥστε νὰ θρηνοῦμε σήμερα, εἴπερ ποτε ἄλλοτε, τὰ θύματα τῶν «ἐσχάτων ἡμερῶν» ποὺ, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ θείου Παύλου, «οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες...βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι... ἀκρατεῖς, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μὀρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρημένοι» (Β' Τιμ. γ', 1-5). Κατὰ τοὺς χαλεποὺς αὐτοὺς καιροὺς ὑπάρχει τὸ μοναδικὸ σωσίβιο, «τὸ πλεῖστο φῶς»

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ἐπὶ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Οἱ ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ πενθοῦνε γιὰ τὸ θάνατο
τῶν ἰδικῶν τους, τὸ ἴδιο μὲ τοὺς λαϊκοὺς.

Ἄφοῦ ὁ κεραινὸς ποὺ ἔπεσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ
«κατέφαγε καὶ ἀπέθανον» τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Ἁαρὼν—
ὁ Ναβὰδ καὶ ὁ Ἀβιούδ—ἐπειδὴ ἐτολμήσανε νὰ μο-
λύνουνε τὸ ἅγιο θυσιαστήριον μὲ τὴν παράνομη φω-
τιὰ ποὺ ἀνάψανε, ἤρθεν ὕστερα καὶ ἡ σειρὰ τοῦ Ἁαρὼν,
τοῦ πατέρα τους, ποὺ ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἐσυγχώρησε.
Οὔτε κι' ἀφῆκε τὰ δυὸ ἄλλα του ἀδέλφια, τὸν Ἐλεά-
ζαρ καὶ τὸν Ἰθάμας, νὰ τοὺς πενήθουνε, ἢ νὰ τοὺς
συνοδεύσουνε στὴν κηδεία τους καὶ στὸν ἐνταφιασμό
τους· καὶ γενικὰ νὰ φανερώσουνε τὴ θλίψη τους καὶ τὸ
πένθος τους γιὰ τὸ χαμὸ τους. Τὸ ἐναντίον μάλιστα,

τῆς Γραφῆς. «Οἱ οἱ ὑπεύθυνοι ἅς τὸ καταλάβωμεν ὡς ἀλόγον
ἀποδώσοντες» καὶ οἱ ἀρμόδιοι ποὺ ἔχουν τὴ χάρι καὶ δύναμιν
νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ ἐνταχθοῦν στὴ σταυροφορία τῆς διαδόσεως
τῆς Γραφῆς, ἅς σπεύσουν πρὶν ἢ εἶναι ἀργά. Ὁ ἐχθρὸς ἐλλοχεύει
καὶ παραδοεῖ τὰς εὐκαιρίας τῆς ἐπιθέσεως καὶ τῶν κατακτήσεων
μὲ τοὺς «κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου», ὁ
ὁποῖος ὅμως φοβᾶται καὶ νικεῖται μὲ τὰ «Γέγραπται» (Ματθ.
δ', 1-11). Ἐν ὄψει τῆς μάχης αὐτῆς καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ
ἐχθροῦ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ λέγων «Πολλὴν ποιείσθε
τὴν σπουδὴν, ὥστε τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν πλουσίως ἔχειν.
Οὐ γὰρ πρὸς ἐν εἶδος μάχης ἢ παρασκευή, ἀλλὰ ποικίλος οὗτος
ὁ πόλεμος καὶ ἐκ διαφορῶν συγκροτούμενος τῶν ἐχθρῶν». Ἐμπρὸς
λοιπόν, καὶ ἅς σώσωμεν πρὸ παντὸς τὴν νεολαίαν μας.

Ἄρχιμ. ΠΡΟΚ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

τοὺς παράγγειλε μὲ τὸ Μωϋσῆ ν' ἀπέχουνε καὶ νὰ φορέ-
σουνε τὰ λαμπρότερα ἄμφιά τους κι' ὅλα τὰ στολιδία
καὶ τὰ παράσημα τῆς Ἱερωσύνης, ἂν δὲν θέλουνε νὰ
πάθουνε κι' αὐτοὶ τὸ ἴδιο, καὶ νὰ πεθάνουνε, ὅπως
ἐκεῖνοι· «Τὴν κεφαλὴν οὐκ ἀποκιδαρώσετε, καὶ τὰ
ἱμάτια ὑμῶν οὐ διαρρήξετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε» (Λευιτ.
ι', 2).

Οἱ ὑπόλοιποι Ἰσραηλῖται ἄς κλάψουνε καὶ ἄς
πενθήσουνε γιὰ τὸ ἔλεεινὸ καὶ τρισάθλιο τέλος τῶν
ἀνθρώπων ἐκείνων· «Πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ κλαύσονται»
(Λευιτ. ι', 6). Ἀλλὰ σεῖς, ὁ πατέρας δηλαδή καὶ τ'
ἀδελφία, ἂν καὶ εἴσθε οἱ στενώτεροι συγγενεῖς, ὄχι·
δὲν σᾶς τὸ ἐπιτρέπω. Σεῖς, οὔτε τὸ κεφάλι σας νὰ μὴν
προβάλετε ἀπὸ τὴ πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου.
Ἀλλοιωτικά, θὰ σᾶς περιμένῃ κι' ἐσᾶς ὅπως κι' ἐκεί-
νους, θάνατος· «Καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ
Μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε» (Λευιτ.
ι', 7).

Ἀλλὰ ποιὸς εἶναι ἄραγε ὁ λόγος γι' αὐτό; Τὴν
αἰτία μᾶς τὴν ἐξηγεῖ ἀμέσως παρακάτω ἡ ἱερὴ Γραφή·
«Τὸ ἔλαιον γὰρ τῆς χρίσεως τὸ παρὰ Κυρίου ἐφ' ὑμῖν».
Γιατὶ ἐσᾶς σᾶς ἔχει καθαγιάσει τὸ λάδι τοῦ ἁγίου
Χρίσματος, πὺ μ' αὐτὸ σᾶς ἔχρισαν. Κι' ἐπειδὴ σεῖς
μ' αὐτὸ εἴσθε πιὸ κοντὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους στὸ Θεὸ καὶ
τὸν ἐγγίζετε, δὲν πρέπει καὶ σεῖς νὰ πενήσετε παρό-
μοια, ὅπως οἱ ἄλλοι, γιὰ ἓνα πρᾶγμα πὺ τὸ θέλησεν ὁ
ἴδιος ὁ Θεός, στὸν ὁποῖον σεῖς εἴσθε ἀφιερωμένοι.

Ὁ Θεὸς μὲ τὴν κατακεραύνωση τῶν δύο ἐκείνων
Ἱερέων ἐκδικήθηκε τὴν δόξα του, καὶ εἶναι ἀπρέπεια
νὰ φανερώουν τώρα αὐτοὶ λύπη, γιὰ τὴν ἐκδίκηση
πὺ πῆρεν ἡ θεία δόξα. Γιατὶ ἔργο τους καὶ ἀποστολή
τους εἶναι νὰ ἐκδικοῦνται αὐτοὶ, μὲ ζῆλο καὶ μὲ θέρμη
τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὴν προάγουνε, ὅσον ἡμπο-
ροῦνε. Ἡ μήπως ὁ Ἀαρὼν καὶ τὰ παιδιὰ του δὲν
εἶχανε χρέος ν' ἀγαποῦνε περισσότερο τὸ Θεὸ καὶ

Πατέρα τους από τὸν Ναβὰδ καὶ τὸν Ἀβιούδ, τὸ γιὸ καὶ τ' ἀδελφία τους; Δὲν χρεωστοῦνε ἀσύγκριτα περισσότερο καὶ παραπάνω ἀπὸ κάθε τι ἄλλο νὰ τιμοῦνε τὸν παντοκυρίαρχο καὶ παντοδύναμο Κύριον, ποῦ τὸν ἐπρόσβαλαν καὶ τὸν καθυβρίσανε ἀγνωμονέστατα αὐτοὶ ποῦ τοὺς ἀπανθράκωσεν ἡ φωτιά τ' οὐρανοῦ; Νὰ λοιπὸν γιατίι ἐπροστάχθηκε νὰ μὴν φανερώσουνε σὰν συγγενεῖς κανένα σημάδι πένθους καὶ θλίψης τὴν ὥρα τῆς κηδείας τους.

Τὸ ἴδιο πράγμα παραγγέλθηκε νὰ κάνη κι' ὁ μεγάλος ἀρχιθύτης καὶ Ἀρχιερέας γιὰ τὸν θάνατο ὁποιοῦ-δήποτε ἀνθρώπου· ἔστω καὶ νάτανε κι' ὁ ἴδιος ὁ πατέρας του καὶ ἡ ἴδια ἡ μητέρα του, γιὰ νὰ μᾶς ντροπιᾶσῃ μὲ τὸ πένθος τὴν ἱερότητα καὶ ἀγιότητα τοῦ ἀξιώματος, ποῦ τοῦ ἐδόθηκεν μὲ τὸ ἅγιο Χρῖσμα· «Καὶ ὁ Ἱερεὺς ὁ μέγας...τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀποκιδαρῶσει. Καὶ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκνῖα οὐκ εἰσελεύσεται· ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ, μιανθῆσεται. Καὶ ἐκ τῶν Ἀγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ἡγιασμένον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ· ὅτι τὸ Ἅγιον ἔλαιον, τὸ χριστὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπ' αὐτῶ» (Λευιτ. κ', 10,12). Κι' ἂν τὸ καλοσκεφθοῦμε μὲ ἀκρίβεια, καὶ γενικὰ καὶ καθολικώτερα τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνη κάθε θεοφοβούμενος καὶ κάθε χριστιανός, καὶ νὰ μὴν ἀφήνεται σὲ ὑπερβολικὰ πένθη, σὰν τύχη νὰ πεθάνῃ κανένας δικός του, καὶ ἅς εἶναι ἀκόμη κι' ὁ στενώτερος συγγενῆς του καὶ φίλτατός του. Γιατί πρέπει νὰ σκέπτεται πῶς ὁ θάνατος εἶναι μοιραῖος κι' ἀναπόφευκτος γιὰ ὅλους μας καὶ τὸ φυσικὸ τέλος τῆς ζωῆς μας, ποῦ θάρθῃ, ὅταν ὁ κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τὸ θελήσῃ. Πρὸ πάντων ὅμως πρέπει νὰ τὸ κάνη αὐτὸ ὁ Ἱερέας καὶ ἔχει χρέος νὰ μετριάξῃ τὸ πένθος του, γιατίι «τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως τὸ παρὰ Κυρίου ἐπ' αὐτῶ» (Λευιτ. ι', 7).

Ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποῦ ἐπαναπαύεται ἐπάνω στὸν ἱερέα πρέπει νὰ τὸν ξεμακραίνῃ ἀπὸ τὰ

Τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ

**Ἡ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ ΘΕΟΦΟΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΕΩΣ
ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΤΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΑΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ
ΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ ΠΟΥ ΥΨΩΝΟΝΤΑΙ ΜΑΚΡΥΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΟΥΡΥΒΟ**

Ἡ ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ Βενετία

Ἡ Βιβλικὴ περιστέρα πού ἐφτερούγιοε θεόπεμπτος ἐπάνω ἀπὸ τὸν βαπτιζόμενον εἰς τὰ εὐλογημένα ὕδατα τοῦ Ἰορδάνη Χριστὸν ἐσκόρπισε ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ρίγη οὐκινήσεως βαθύτατα. Ἡ λευκότης καὶ ἡ ἀγιότης τῆς ἔγιναν σὲ μιᾷ στιγμῇ φευγαλέα ἔστω ἓνας κόσμος μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἔζησε ἡ ἀνθρωπότης ὀλόκληρη λυτρωμένη ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα καὶ ἀπὸ τὸ βᾶρος μιᾶς προαιωνίας κατάρας. Ὁ ὄραματισμὸς εἰς τὴν σκέψι καὶ τὴν ψυχὴ μας τῆς θεοφόρου αὐτῆς περιστερᾶς ἐσκόρπισε γύρω μας φτερουγίσματα συγκλονιστικὰ πού ἐξύπνησαν οὕτω μνήμη μας τὴν ἱστορίαν τοῦ λευκοῦ αὐτοῦ ἀγγέλου τῆς ἀπολυτρώσεως. Καὶ στάθηκε πράγματι ἡ περιστέρα ὁ ἄγγελος κάθε χαρᾶς στὸ πέρασμα ὅλων σχεδὸν τῶν αἰώνων τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ εὐσεβοῦς Νῶε μὲ τὸν φοβερὸν κατακλυσιμὸν ὡς ὄργην τοῦ Θεοῦ τὸ περιστέρι ὑπῆρξεν ὁ ἀπεσταλμένος ἀγγελιαφόρος τῆς θείας ἀγαθότητος πρὸς τὴν ἀμαρτωλὴ ἀνθρωπότητα. Ἐχτύπησε τὴν Κιβωτὸ καὶ ἔφερε τὸ μῆνυμα τῆς ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τὴν ὄργη τῆς θεομηνίας. Καὶ ἀνατρέχουμε εἰς τὴν βιβλικὴ αὐτὴ ἐποχὴ γιὰ νὰ σταματήσουμε μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων πού ἐωρτάσαμε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες εἰς τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ εἰς τὰ αἰσθήματα πού δημιουργεῖ πάντοτε τὸ ἀντίκρισμα τῶν περιστεριῶν. Ἐνσ τελευταῖο μας ταξίδι εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ ὀλιγοήμερον στάθμευσι εἰς τὴν Βενετίαν ὡς προσκύ-

---

σωματικὰ δεσμὰ καὶ ἀπὸ τὴν συγγένειαν, καὶ νὰ τὸν κἀνὴ ἀπολυτρωμένο καὶ κάπως ἐλευθερώτερον ἀπὸ τὴν ὕλικήν του ὑπόστασιν. Τὸ χρῆσμα τοῦ λαδιοῦ πού καταξιώθηκε πρέπει νὰ γίνεταί διαρκῶς ἀφορμὴ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ νὰ μαλακῶνῃ κάθε περιττὴ τραχύτητα καὶ κάθε ὑπερβολικὴ θλίψιν, πού γεννοῦν οἱ καιρικῆς περιστάσεις.

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

νημα ἐσotάθηκε εὐκαιρία γιά νά γνωρίσουμε τήν πόλιν αὐτήν μέ τήν τόση ἱστορία καί νά ἀγκαλιάσουμε τό θαῦμα τοῦ ὄραματος τῶν περιστριῶν τῆς πλατείας πού ἀπλώνεται μπροστά στόν μεγάλο καθεδρικό ναό τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Καί ἀξίζει ἀπό ἑλληνικῆς καί χριστιανικῆς ἀπόψεως νά ξαναζωντανέψουμε στήν μνήμη μας τό πέρασμά μας αὐτό ἀπό τήν μεγάλη ἱστορική πόλι καί νά προσφέρουμε τίς ἀναμνηστικές ἐντυπώσεις μας ὡς μιὰ οελίδα διαφωτιστική καί συγκινητική.

***

Τό ἑλληνικό πνεῦμα καί ἡ χριστιανική ἐποχή συνυφασμένα σέ μιὰ ἀτμόσφαιρα ὑπέροχης ἱστορίας καί φυσικῆς ὁμορφίης. Αὐτή εἶναι ἡ Βενετία μέ τὰ γραφικά της κανάλια καί τίς γόνδολές της καί μέ τὰ παλάτια τῶν δογῶν πού διατηροῦν ἀκόμη τήν μορφή τους καί πού στήν ἐπίσκεψί τους ἀνιστοροῦν στούς εὐλαβικούς ἐπισκέπτας τους μεγαλεῖα, ἀλλά καί ἀνθρώπινες σκληρότητες δίχως ἐπιείκεια καί συγγνώμη στό πέρασμα τῶν χρόνων. Τίς χειμωνιάτικες ἰδίως αὐτές μέρες τίς ἡλιοφώτιστες πού ἐξαφανίζεται σχεδόν ἡ ὑγρασία τῶν ἄλλων ἐποχῶν ἡ πλατεία τοῦ ἁγίου Μάρκου παρουσιάζει μιὰ κίνησι ἐξαιρετική. Τὰ περιστέρια της ἀμέτρητα ξαφνιάζονται τρομαγμένα κάπως μέ τὰ χάρδια καί τίς ἄλλες φιλοφρονήσεις τοῦ πλήθους τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν προσκνητῶν πού πλημμυρίζουν τίς χειμωνιάτικες ἰδίως αὐτές μέρες τήν ὁμορφη πόλι τῆς Ἀδριατικῆς. Οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς περιηγητῆς αὐτοὺς κάμουν μιὰ καταναγκαστική στάσι στό Μέστρε, τήν πόλι πού δημιουργήθηκε πρὶν ἀπό ὀλίγα χρόνια σέ ἀπόστασι μιῆς περίπου ὥρας ἀπό τήν Βενετία. Εἶναι ἡ τουριστική πόλις πού ἐξασφαλίζει στοὺς ξένους ἐπισκέπτες τὸν σταθμὸ μιᾶς ἀνακουφιστικῆς ἀναπαύσεως. Ἐνας μικρὸς σταθμὸς συγκεντρώσεως τῶν γνώσεων πού ὁ καθένας ἀπό τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν ἔχει γιά τήν πόλι πού θά ἐπισκεφθῆ. Ὁ δρόμος ἀπό τήν καινούργια τουριστική πόλι ὡσάν ἕνας προθάλαμος εἰσάγει τὸ μάτι τοῦ ἐπισκέπτη στό θαῦμα πού ἀπλώνεται στήν Ἀδριατική. Δέν διακρίνεται ἀμέσως ἡ πόλις καθὼς ὁμοῦ ἀπλώνεται ἡ νύχτα καί σκορπίζεται τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ σέ οἰαδήποτε ἐποχή τοῦ ἔτους, πρὸ παντὸς ὁμοῦ αὐτήν τὸν χειμῶνα, ἡ Βενετία προβάλλεται μέσα σέ μιὰ φασμαγορική εἰκόνα. Τὰ κανάλια της χαϊδεύουν κάτω ἀπὸ τὸ ὄργιο τοῦ φωτὸς τὰ κλεισμένα καί σιωπηλὰ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἀρχοντόσπιτα μέ τοὺς ταντελλωτοὺς ἐξώστες καί ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ κανάλι τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐξαπολύονται ἱστορικές παραδόσεις καί θρύλοι πού δημιουργοῦν μιὰ ἐξωτική ἀτμόσφαιρα. Ὁ θόλος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τὰ ἀνάκτορα τῶν δογῶν δίπλα, ὁ πύργος τῶν κωδῶνων ἀντίκρου διαγράφονται μέσα στήν

φωτεινή σκηνογραφία τοῦ τοπίου ὡσάν φασμαγορικά σχήματα καὶ ὡσάν ὄνειρώδεις ἐκδηλώσεις. Βαρεῖα ἀκούεται νὰ σημαίνει τις νυχτερινές ὥρες τὸ ρολοῖ τοῦ καμπαναριοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Καὶ ὁ ἦχος του συμπληρώνει τὸ ὑποβλητικὸ ὄνειρώδες θέαμα τοῦ καναλιοῦ.

***

Τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτη προσελκύει πάντα ἡ ὑπάρχουσα ἀκόμη στὴν πόλι αὐτὴν ἑλληνικὴ ζωὴ. Ἡ ἑλληνικὴ διώρυξ, ἕνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κανάλια ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ὀρθόδοξο ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Μιὰ ἀπὸ τις ἐνεήνητα περίπου καλλιτεχνικῆς καὶ ἱστορικῆς σημασίας ἐκκλησίαις ποὺ διεσώθηκαν καὶ ὁ ἅγιος Γεώργιος τῶν ἑλλήνων. Ἔργον διαπρεπῶν βενετσιάνων ἀρχιτεκτόνων μὲ διακόσμησι Βυζαντινῶν μωσαϊκῶν καὶ μὲ κωδωνοστάσιο περίφημο γιὰ τὴν σημαντικὴν του κλίσι. Κέντρο ἑλληνικῆς κινήσεως ἀνέκαθεν ἡ Βενετία λόγῳ τῶν ἐμπορικῶν τῆς σχέσεων μὲ τὸ Βυζάντιο καὶ τὴν Ἄνατολή. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἀλώσεως τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἤρχισε νὰ σχηματίζεται πολυπληθὴς καὶ ἰσχυρὰ ἑλληνικὴ παροικία. Μὲ σχολεῖο, μορφωτικὴ ἀνάπτυξι καὶ μὲ ἐπίσκοπο. Πρῶτος Ἕλληνας ἐπίσκοπος διετέλεσε ὁ Γαβριὴλ Σεβῆρης ὁ ἀπὸ Φιλαδελφείας. Στὸ ἑλληνικὸ ἐκπαιδευτήριον ποὺ ἰδρύθηκε βραδύτερον μὲ καθηγητὰς τοὺς διαπρεπεστέρους Ἕλληνας σοφοὺς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς ἀπὸ πάσης ἑλληνικῆς γῆς ἐμορφώθησαν χιλιάδες νέων ἑλλήνων ποτισμένων ὄλων μὲ τὰ νάματα τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανισμοῦ. Τὸ ἐκπαιδευτήριον κατόπιν ποὺ ἰδρύθηκε μὲ κληροδότημα τοῦ Κερκυραίου Θωμᾶ Φλογγίνου ἐστάθη ὡσάν πραγματικὸ πανεπιστήμιον, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ αἱ ἐπιστῆμες. Ἐπακολούθησε παρακμὴ καὶ ἀραιώσεις τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ἐσκορπίσθη καὶ οὐκ ἄλλα κέντρα τῆς Εὐρώπης. Τὸ Φλαγγιανὸν πανεπιστήμιον καὶ ὁ ἑλληνικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑπήχθη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ἰταλικῆς κράτους, ἐπεστράφησαν δὲ στὴν ἑλληνικὴ κοινότητα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1948.

Ἀκλόνητη ἡ ψυχὴ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἡ ὀρθόδοξο χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐκδηλώνωνται μέχρι σήμερον δίδοντας σημεῖα ἑλληνοχριστιανικῆς ζωῆς ποὺ συγκινοῦν πάντοτε τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτη. Φιλόθησκοι οἱ Ἕλληνες τῆς Βενετίας δὲν παραλείπουν νὰ ἐκκλησιάζωνται στὸ ναὸ τοῦ καὶ νὰ πορακολουθοῦν κάθε θρησκευτικὴ καὶ ἑλληνικὴ μωρφωτικὴ κίνησι. Ἡ παράδοσις τῆς ἀνθούσης ἄλλοτε ζωῆς διάχυτη ἀκόμη.

***

Ἡ πρώτη γνωριμία τῆς Βενετίας κατὰ τις νυχτερινές ὥρες ἔχει τὴν συνέχειά της μὲ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως κατὰ τις μεσημβρινές

ὄρες τῆς ἄλλης ἡμέρας. Ἐκοτατικὴ ἀκόμη οἱ ἐπισκέπτες τῆς πόλεως ἀπὸ τὸ νυκτερινὸ ὄργιο τοῦ φωτὸς καὶ τὶς ὁμορφίαις τῶν καναλιῶν ζητοῦν νὰ γνωρίσουν τὴν Βενετία καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες τὶς πλευρὲς. Τὰ περιστέρια, κοπάδια περιστεριῶν, εἶναι τὰ πρῶτα ποὺ ὑποδέχονται καὶ ἐκστασιάζουν πάντοτε τοὺς ἐπισκέπτες. Στὰ μάτια ὄλων εἶναι τὰ περιστέρια αὐτὰ οἱ μικροὶ θεοφόροι ἄγγελοι τῆς ἀπολυτρώσεως. Καθὼς κάνουν τὸν περίπατό τους στὴν πλατεῖα δημιουργοῦν τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς παραδείσιας ἀρχοντιᾶς. Τὸν περίφημος αὐτὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου τὸν ἐπισκεπτόμεθα τὶς μεσημβρινὲς ὥρες· αἰ μὲ ἄλλους Ἕλληνας καὶ ξένους ἐπισκέπτας προοικνητάς. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Πύργου τῶν κωδῶνων ἀγκαλιάζουμε ὅλο τὸ θέαμα τῆς πόλεως καὶ τῆς διώρυγος μὲ τὰ γεφύρια καὶ τὶς γόνδολες. Ἐνας κινούμενος τάπητας κάτω στὴν ἀπέραντη πλατεῖα τῆς Ἐκκλησίας τὰ σμῆνη τῶν περιστεριῶν μὲ τὸ ἀρχοντικό τους βᾶδισμα. Πλῆθος καθολικῶν ἱερέων θαυμάζουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο ὕψος τὸ θαῦμα τῆς ἐξωτικῆς πόλεως. Γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἐπισκέπτας ὁ καθεδρικός αὐτὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου παρουσιάζει ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ του κατὰ τὴν γνώμην συγχρόνου βυζαντινολόγου παρέχει τὴν πλουσιώτερη καὶ πληρέστερη ἐντύπωσι τῆς καλλιτεχνικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βυζαντίου. Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὲ σχῆμα ἑλληνικοῦ σταυροῦ ἔχει πέντε θόλους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κεντρικός εἶναι ὁ μεγαλύτερος. Ἀνάλογος πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ναοῦ καὶ ἡ διακόσμησις του ἀπὸ διαρπαγέντα ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἐξ Ἀνατολῆς ἱερὰ κειμήλια.

Μεταξὺ τῶν διαρπαγέντων καὶ οἱ περίφημοι χάλκινοι ἵπποι τοῦ Βυζαντινοῦ Ἱπποδρόμου τοποθετηθέντες στὸ προαύλιο τοῦ ναοῦ, ὅπου σῶζονται ὡς σήμερα. Κάτω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα τῆς ἐκκλησίας ἡ καρδιὰ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἡ συγκίνησις ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῆ στὸν μεγαλοπρεπῆ καθεδρικό ναὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου συνεχίζεται μὲ τὴν φρίκη ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀναπόλησις μιᾶς μαύρης καὶ σκοτεινῆς ἐποχῆς. Αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τὴν ὑπενθυμίζει ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀνακτόρων τῶν δογῶν, τῆς αἰθούσης τοῦ δικαστηρίου τῶν δέκα καὶ τῆς μεγάλης γεφύρας τῶν στεναγμῶν ποὺ ὠδηγοῦσε πρὸς τὶς ἀνήλιες φυλακὲς, ὅπου ἀνέμενε ὁ θάνατος τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ὑποδίκων. Μετὰ βίας κατορθώνουν οἱ ἐπισκέπτες νὰ βγοῦν ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὸ ἀπαίσιας μνήμης κτίριο αὐτὸ τῆς μεσαιωνικῆς τυραννίας καὶ δεσποτείας.

***

Ἐξω στὴν πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Μάρκου τὸ κάθε τί λούζεται μέσα σὲ ἄπλετο φῶς. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλη-

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ὑπομονὴ θριαμβεύουε πάντα.

Προτοῦ νὰ πάη στὴν Αἴγυπτο μαζί μὲ τοὺς μαθητῆς του ὁ ἀββᾶς Ποιμένας, ἔμεινε ἐκεῖ ἕνας Γέροντας σοφὸς καὶ πολὺξενος, ποὺ γι' αὐτὸ τὸν ἐτιμοῦσαν ὅλοι πολὺ. Ὅταν ὅμως κατέβηκαν ἀπὸ τὴ σκῆτη τοὺς κι' ἐγκαταστάθηκεν ἐκεῖ ὁ Ποιμένας ὁ κόσμος παράτησε τὸ Γέροντα κι' ἔτρεχε στὸν ἀββᾶ Ποιμένα.

Τὸν ἐστενοχώρησε λοιπὸν αὐτὸ τὸν Γέροντα πολὺ. Μὰ κι' ὁ ἀββᾶς Ποιμένας ἐθλιβότανε τὸ ἴδιο γι' αὐτό. Εἶπε λοιπὸν μιὰν ἡμέρα στοὺς ἀδελφοὺς ποὺ τὸν περιτριγύριζαν· — Τί πρέπει νὰ κάνωμε, ἀδελφοί μου, γιὰ νὰ ξεπικράνωμε τὸν σοφὸν αὐτὸν Γέροντα; γιατί οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ νὰ τρέχουε σὲ μᾶς καὶ νὰ μὴν τοῦ δύνουν πλεόν καμμιὰ σημασία, μᾶς ἔβαλαν, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε, σὲ μεγάλη στενοχώρια.

Καὶ πρέπει νὰ τὸ διορθώσωμε τὸ κακό. Καὶ ξέρετε τί σκέφθηκα νὰ κάνωμε; ἀκούετε λοιπὸν. Νὰ πᾶτε παρευθὺς καὶ νὰ ἐτοιμάσετε λογιῆς-λογιῆς φαγώσιμα· νὰ πάρете ἀκόμη κι' ἕνα λαῖνι κρασί μαζί σας, καὶ νὰ ξεκινήσωμε νὰ πᾶμε νὰ τὸν βροῦμε καὶ νὰ γιοιματίσωμε μαζί. Τῶκαμαν λοιπὸν, κι' ἐπῆραν τὰ φαγητὰ κι' ἔφυγαν γιὰ νὰ πᾶνε πρὸς ἀντάμωσή του.

Μόλις λοιπὸν ἔφθασαν στὸ κελλί του κι' ἐκτυπήσανε τὴν πόρτα, ἀκουσεν ἕνας μαθητῆς τοῦ Γέροντα κι' ἐρώτησε — Ποιοὶ εἶσθε, καὶ τί θέλετε; Κι' αὐτοὶ τοῦ ἀπαντήσανε — Εἶδοποίησε τὸν ἀββᾶ Γέροντά σου, πὼς εἶναι ὁ Ποιμένας, κι' ὅτι ἤλθε γιὰ νὰ πάρῃ τὴν εὐχή του.

σίας σημαίνει μεσημέρι ἢ ἀτμόσφαιρα ἀγκαλιάζεται ἀπὸ ἕνα σταχτόχροο τεράστιο σύννεφο. Εἶναι τὰ περιστέρια ποὺ μὲ τὸν ἦχο τῆς καμπάνας τοῦ Ἁγίου Μάρκου ὑψώνονται ὡσὰν νὰ θέλουν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν γῆινο κόσμον τῆς πλατείας καὶ νὰ ἐξυψωθοῦν καὶ αὐτά. Τὰ βλέπουμε μὲ συγκίνησι τὰ περιστέρια αὐτὰ μικροὺς ἀγγελιαφόρους τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ περιστέρια αὐτὰ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Μάρκου καθὼς τὰ παρακολουθοῦμε νὰ ὑψώνονται μᾶς θυμίζουσι ἀθέλητα τὴν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀπέστειλε τὴν θεοφόρον περιστέρα μὲ τὸ ἄγγελμα τῆς λυτρώσεως τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων.

“Όταν λοιπόν πήγε και τοῦ τὸ μήνυσε αὐτὸ ὁ μαθητῆς του ὁ Γέροντας ἀπάντησε θυμωμένος—Νὰ τοῦ πῆς πὼς δὲν ἀδειάζω, και νὰ φύγη.

Ὁ ἀββῆς Ποιμένας ὁμως και οἱ μαθητές του δὲν ἐφύγανε· παρὰ στρωθήκανε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κελλί, μ’ ὄλο πού τὸ λιοπύρι ἔκαιγε και τοὺς ἐξεμάτιζε· και εἶπανε στὸν ὑποτακτικό του— Μήνυσέ του, πὼς δὲν θὰ τὸ κουνήσωμεν ἀπὸ ἐδῶ, ἂν δὲν κάμη τὴν συγκατάβαση νὰ μᾶς δεχθῆ.

Ὁ Γέροντας λοιπόν, ὅταν εἶδε τὴν ὑπομονή τους και τὴν ταπεινώσή τους, κατανύγηκε και τοὺς ἄνοιξε. Μπήκανε λοιπόν μέσα κι’ ἐγιοματίσανε μαζί. Τὴν ὥρα δὲ πού τρώγανε, εἶπεν ὁ Γέροντας τὰ λόγια αὐτά.— Βλέπω, ἀδελφοί μου, πὼς ἡ ἀλήθεια και ἡ πραγματικότητα γιὰ τὴν ἀρετὴ σας εἶναι πολὺ μεγαλύτερη, ἀπὸ τὰ ὅσα ἄκουγα. Ἐγινήκανε λοιπόν φίλοι, και τοὺς διηγῆθηκε και τὴν ἐξῆς ἱστορία, πού φανερώνει, πόσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ δύναμη τῆς ταπεινώσεως ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια.

— Ἦτανε, τοὺς εἶπε, δυὸ γείτονες Ἐπίσκοποι, πού δὲν ἐμόνιαζαν μεταξύ τους, κι’ ὄλο πιάνονταν. Κι’ ἀπ’ αὐτοὺς ὁ ἕνας εἶχε μεγάλην ἐπαρχία και ἦτανε πλούσιος και δυνατός· ὁ ἄλλος ὁμως εἶχε μικρὴ και φτωχὴ και ἦτανε καλοπροαίρετος και ταπεινός. Ἐζητοῦσε λοιπόν ὁ πρῶτος νὰ βρῆσκῃ πάντα ἀφορμὲς και νὰ τὸν στενοχωρῆ τὸ δεῦτερο, κι’ ἔλεγε πὼς θὰ τὸν κάμη νὰ φύγη ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπή του ἀθελά του.

Τῶμαθε λοιπόν αὐτὸ ὁ ταπεινός, κι’ ἔλεγε σὲ κάθε συναξή τοῦ κλήρου του— Πρέπει νὰ βροῦμε τρόπο, ἀδελφοί μου, νὰ μαλάξωμε τὴν καρδιά τοῦ σκληρόγνωμου γείτονά μας. Και τοῦλεγαν ἐκεῖνοι· — Πὼς μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτό, Δέσποτά μου; — Ἐχετε ὑπομονή, τέκνα μου, και θὰ δῆτε πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἔλεγεν ἐκεῖνος.

Ἐπρόσμενε λοιπόν νὰ βρῆ εὐκαιρία. Και κάποτε, στὴν ἑορτὴ τῶν ἁγίων Μαρτύρων, πού ὁ γείτονάς του Δεσπότης εἶχε μεγάλο πανηγύρι, συνάθροισε ὄλο τὸν κλήρὸ του και τοὺς λέει — Νὰ μ’ ἀκολουθήσετε, ὅπου νὰ πάω. Κι’ ὅτι βλέπετε νὰ κάνω ἐγώ, νὰ τὸ κάνετε κι’ σεις· και θὰ δῆτε πὼς στὸ τέλος θὰ νικήσωμε τὴ γνώμη τοῦ σκληρόγνωμου γείτονά μου.

Κι’ ἔλεγαν ἐκεῖνοι συναμεταξύ τους: Τί νᾶχη ἄραγες στὸ νοῦ του νὰ κάμη ὁ Δεσπότης μας; Ξεκίνησαν λοιπόν γιὰ τὴν Ἐπισκοπή του. Κι’ ὅταν ἐφθασαν, ἐπανηγύριζεν ἡ πολιτεία και ἦτανε μαζεμένοι ὄλοι τοὺς μικροὶ και μεγάλοι· τὴν ὥρα δὲ πού περνοῦσαν ἀπὸ μπροστά τους ἡ θεία λιτανεία, ὁ Ἐπίσκοπος τρέχει και πέφτει ἐμπρὸς στὰ πόδια τοῦ Δεσπότη, πού συνώδευε τὴ λιτανεία, και τὸ ἴδιο ἔκαμαν ἀμέσως κι’ ὄλοι οἱ κληρικοί τςυ, ὅπως τοὺς εἶχεν ὀρμηνέψει. Λέει λοι-

πὸν σὸ Δεσπότη, πὸν τὸν ἔτυραννοῦσε — Συγχώρεσέ μας, Δέσποτά μου, πὸν σὲ στενοχωρεῖουμε. Πρόσταξέ μας ὅτι θέλεις κι' ὅτι ὀρίζεις καὶ θὰ τὸ κάνωμε πρόθυμα σὰν δούλοι σου καὶ σὰν ὑποτακτικοί σου.

Ἐκεῖνος λοιπὸν καταπλάγηκεν ἀπὸ τὸ πρᾶγμα αὐτό, κι' ἔνοιωσε στὴν καρδιά του μετάνοια, γιατί ὁ Θεὸς τοῦ τὴν ἔστρεψε σὲ κατάνυξη· κι' ἔσुकψε καὶ τὸν ἐσήκωσε, λέγοντάς του — Σήκω ἐπάνω, Δέσποτά μου καὶ Πατέρα μας. Κι' ἀπὸ κείνη τὴν στιγμή βασίλευεν ἀγάπη συναμεταξύ τους. Κι' ἔλεγεν ὁ ταπεινὸς Δεσπότης στὸν κληρὸ του — Δὲν σᾶς ἔλεγα, παιδιὰ μου, πὼς μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν καλωσύνη καὶ μὲ τὴν καλὴ προαίρεση, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ νικήσωμε; Κάνετε λοιπὸν κι' ἔσεῖς πάντα τὸ ἴδιο, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ θὰ ναι πάντα μαζί σας.

**Λόγια τοῦ Ἄββᾶ Σισῶη γιὰ τὴν προσπάθεια
πὸν πρέπει νὰ κάνωμε, νὰ μὴν λυποῦμε κανένα.**

Ὁ συντομώτερος δρόμος πρὸς τὸν Θεό, ἔλεγεν ὁ Ἄββᾶς Σισῶης, εἶναι ἡ ταπεινώση. — Καὶ τί εἶναι ταπεινώση, τὸν ἐρώτησε κάποιος ἀδελφός— Τὸ νὰ κάνης καλὸ, σ' αὐτὸν πὸν σοῦκαμε κακὸ — Κι' ἂν δὲν μπορῆς νὰ φθάσης ὡς αὐτὸ τὸ ὑψηλὸ σημεῖο, τί πρέπει νὰ κάνης τότε, τὸν ξαναρώτησε — Τότε πρέπει νὰ σωπαίνης καὶ νὰ φεύγης.

Κι' ἂν τύχη νὰ περιπατοῦμε σὲ κάποιο δρόμο, κι' αὐτὸς πὸν μᾶς ὀδηγᾷ λαθεύει καὶ λοξοδρομᾷ, καὶ πάλι τότε δὲν πρέπει νὰ μιλήσωμε; Ὅγι, τ' ἀποκρίθηκεν ὁ Γέροντας, ἢ μήπως καὶ θέλεις νὰ πάρωμε καὶ κανένα μπαστούνι καὶ νὰ τὸν δεῖρωμε; Ἄκουσε λοιπὸν. Μιὰ φορὰ εἶδα δώδεκα ἀδελφούς πὸν ὀδοιποροῦσαν. Κι' ἐπειδὴ ἦταν νύκτα βαθεῖα, αὐτὸς πὸν τοὺς ὀδηγοῦσεν ἐλάθεψε κι' ἐπῆρε λοξὴ στράτα. Αὐτοὶ λοιπὸν τὸ κατᾶλαβαν, μὰ δὲν ἐβγαζαν ἄχνα ἀπὸ τὸ στόμα τους. Ὅταν λοιπὸν ξημέρωσε, ὁ ὀδηγὸς εἶδε πὼς ἐγελάσθηκε, καὶ τοὺς εἶπε. Νὰ μὲ συμπαθᾶτε, ἀδελφοί μου, γιατί ξεγελάσθηκα ἀπὸ τὸ πηχτὸ σκοτάδι. Καὶ τ' ἀπαντήσανε — Ἐμεῖς τὸ εἶδαμε, μὰ δὲν εἶπαμε τίποτα.

Κι' αὐτὸς, σὰν τᾶκουσεν αὐτό, ἐθαύμασε, γιὰ τὴν μεγάλη τους ἄσκηση καὶ γιὰ τὴν προσπάθειά τους νὰ μὴ βλάψουνε καὶ νὰ μὴ λυπήσουν κάποιον. Κι' ὅμως εἶχανε ξεστρατίσει δώδεκα ὀλόκληρα μίλια. Ἄκουσα κάποτε καὶ τὸν Ἄββᾶ Ζήνωνα νὰ λήη πὼς ὁ Μακάριος Σέργιος, πὸν ἦταν Ἡγούμενος στὴν Πεδιάδα, τοῦ διηγήθηκε τὴν παρακάτω ἱστορία.

— «Ὀδοιποροῦσα μιὰ φορὰ μ' ἓναν ἄλλο Γέροντα καὶ μὲ πολλοὺς

ἄλλους ἀδελφούς, καὶ μᾶς ἔτυχε νὰ λοξοπορήσουμε καὶ νὰ χάσωμε τὸ δρόμο μας. Μὴν ξέροντας λοιπὸν ποῦ πηγαίνουμε, μπήκαμε σὲ κάποια σπαρμένα χωράφια καὶ τὰ καταπατήσαμε μὲ τὰ ποδάρια μας. Μᾶς εἶδε λοιπὸν ὁ νοικοκύρης, ποῦ ἔτυχε νὰ δουλεύη κάπου ἐκεῖ κοντά, κι' ἄρχισε νὰ μᾶς φωνάζη καὶ νὰ μᾶς λέη θυμωμένα — Δὲν φοβᾶσθε τὸ Θεό, ποῦ μοῦ ρημάξατε τὰ σπαρτά; Κρίμα, ποῦ εἴσθε καὶ καλόγηροι! Μά, ἂν ἐφοβόσαστε πραγματικὰ τὸ Θεό, δὲν θὰ περπατούσατε σὰν στραβοί, παρὰ θὰ εἶχατε ἀνοικτὰ τὰ μάτια σας νὰ βλέπετε, καὶ δὲν θὰ μοῦ κάνατε τέτοιο κακό! Ὁ Γέροντας λοιπὸν ποῦ ἦτανε μαζί μου τοῦ εἶπε μὲ καλωσύνη — Μὴ καταπιάνεσαι καὶ μὴ βιάζης στὸ στόμα σου, καλέ μου ἄνθρωπε, τ' ὄνομα τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Τὸ δίκηο σου εἶναι μεγάλο, κι' ὅτι καὶ νὰ εἶπῃς λίγο θᾶναι. Γιατὶ πραγματικὰ σοῦ κάναμε μεγάλη ζημιὰ. Κι' ἂν, ὅπως σωστὰ λές, εἶχαμε φόβο Θεοῦ, δὲν θὰ τὸ κάναμε. Ἀλλὰ γιὰ τὸνομα τοῦ Κυρίου μας, συγχώρεσέ μας, καλέ μας ἄνθρωπε, ὅσο καὶ νὰ φταίξουμε κι' ὅσο μεγάλο καὶ νᾶναι τὸ λάθος μας.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ἐσάστισε κυρολεκτικὰ ἀπὸ τὴν ἀνεξικακία κι' ἀπὸ τὴν πραότητα τοῦ Γέροντα, καὶ τρεχᾶτος ἦλθε κοντά μας κι' ἐπρόσπεσε στὰ πόδια του λέγοντάς του — Συγχώρεσέ με, Γέροντά μου, γιὰ τὸνομα τοῦ Κυρίου μας καὶ καταδέξου νὰ μὲ πάρете κι' ἐμένα κοντά σας.

Κι' ἐπρόσπεσε ὁ Μακάριος Σέργιος — Νά, τί κάνει ἡ πραότητα καὶ ἡ καλοκαρδωσύνη. Γιὰ νὰ γλυκομιλάη ἔτσι ὁ ἅγιος ἐκεῖνος Γέροντας ἐκέρδισε μιὰ ψυχὴ γιὰ τὸ Θεό, ποῦ ἀξίζει, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστός μας, περισσότερον ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καλὰ του.

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Διὰ τὴν σύγχρονον ὀρθόδοξον Θεολογίαν, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὸ κατὰ πόσον καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἡ ρευστὴ ἔννοια τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ θέσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν καὶ βίωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀνήκει εἰς τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχουν προσλάβει ἐπείγυντα χαρακτήρα. Δυστυχῶς, δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Θεολογία εἶναι ἤδη ἑτοιμὴ νὰ δώσῃ τὴν λύσιν ταύτην. Ἐμμέσως, ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν της πλούσιον ὑλικὸν ἐπεξεργασμένων σχετικῶν ἰδεῶν, ὀφειλόμενον εἰς ἰσχυράς καὶ φωτεινάς ὀρθόδοξους διανοίας, αἱ ὁποῖαι ἦντλησαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν παράδοσιν, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν αἰσθητὰς ἔξωθεν ἐπιδράσεις. Ἀμέσως ὁμως πρόσφορον ὑλικὸν δὲν διαθέτει εἰσέτι ἀρκετόν. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ δὲ τοιοῦτο, ἀπαιτεῖται χρόνος. Εἶναι, λοιπόν, τοῦλάχιστον δεῖγμα ἐπιπολαίας ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων τὸ νὰ θελήσῃ τις νὰ δώσῃ πλήρη ἀναντίρρητον εἰκόνα τοῦ ὀρθόδοξου ἀνθρωπισμοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται εἰσέτι καὶ ἡ ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς ἀμέσου καὶ ἐξαντλητικῆς θεολογικῆς ἐπεξεργασίας.

Τοῦτο ὁμως δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπογραμμισθοῦν ὠρισμένα βασικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι τρ.νὰ εἰς τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν ὡς παράγοντες πρωτίστης βαρύτητος διὰ τὴν λύσιν τοῦ μεγάλου τούτου προβλήματος. Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ἀνθρωπισμὸς, ἀκριβῶς διότι τὸ ἐπιβάλλουν τὰ στοιχεῖα ταῦτα, εἶναι ἀπηλλαγμένος τῆς ἀντινομίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ χριστιανικὸς γενικῶς ἀνθρωπισμὸς, ὡς ἔχει οἷτος διαμορφωθῆ εἰς τὰς διαφόρους ἀποχρώσεις του ἕως σήμερον, ἔχων ἔκδηλον τὴν ἀγωνίαν μιᾶς ματαίας προσπάθειας πρὸς ἑναρμονισμόν τῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἀξιῶν. Ἡ ἀντινομία αὕτη ἐγκεῖται εἰς ἓν ἀπλούστατον καὶ ἀναμφίβολον γεγονός: εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐπιδιωκομένη ἑναρμόνισις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἑλλείψεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας πάσχει, δὲν ὑποπτεύεται τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον θὰ τῆς παρείχετο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀσκητικοῦ καὶ τοῦ λειτουργικοῦ στοιχείου, δύο μεγίστων στοιχείων πάντοτε συνειδητῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν.

Ἡ κατάφασις τοῦ χριστιανισμοῦ ἔναντι τῶν ἀξιῶν ἐκείνων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, αἱ ὁποῖαι φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλως συμβιβασίμοι μὲ τὸ ὑγιὲς χριστιανικὸν βίωμα, ὀδηγεῖ εἰς θεολογικὰ σχήματα φέροντα τὴν σφαγίδα ἄλλοτε εὐρυτέρας καὶ ἄλλοτε περιορισμένης.

πλήν πάντοτε φοβερᾶς καὶ ἀξιοδακρύτου, νοθεύσεως τοῦ Εὐαγγελίου μὲ παγανιστικὰ στοιχεῖα. Ἡ κατάφασις αὕτη, εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, αἰσθάνεται τις ὅτι πραγματοποιεῖται χωρὶς τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο. Ἡ ὀρθόδοξος Θεολογία τῆς Μεταμορφώσεως προσφέρει ἰδιαιτέρως ὑπολογισμὸν βοήθειαν εἰς τὴν ἄρσιν τῆς ἀντινομίας ταύτης, οὕσα δαφιλῆς εἰς ἀποκαλυπτικὰς διευκρινήσεις καὶ ἔχουσα ὡς πηγὴν τῶν θέσεών της, ἐκτὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κυρίως τὴν λειτουργικὴν πράξιν. Χωρὶς νὰ παραβλέπη τὴν ἀχρεΐωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ τῆς αὐτῆ συνωδινούσης κτίσεως, ἡ Θεολογία τῆς Μεταμορφώσεως δεικνύει πῶς ἡ Ἐκκλησία ἐπανακτᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον μεταμορφοῦσα τὴν ὀρατὴν κτίσιν διὰ τῶν ἁγιαστικῶν ἐνεργειῶν, τῶν ὁποίων εἶναι ταμιοῦχος, ὡς ὄργανον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τῆς λειτουργικῆς της ζωῆς, ἡ Ἐκκλησία μεταμορφώνει σύμπασαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν ὀρατὸν κόσμον, καταφάσκουσα εἰς τὰς πνευματικὰς, ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἐκείνας ἀξίας, αἱ ὅποια ἐμπεριέχονται (ἄνθρωπος) ἢ ἀντιστοιχοῦν (κόσμος) εἰς τὸ «κατ' εἰκόνα». Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐνῶ ἡ ὀρθόδοξος λατρεία εἶναι πανθομολογούμενως ἡ πνευματικωτάτη, εἶναι ἀδιυστάκτως καὶ ἡ πλουσιωτάτη εἰς ὑλικά συστατικά. Ὁ οὕτω μεταμορφούμενος κόσμος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῆ ἐκτὸς τοῦ λειτουργικοῦ κλίματος, ὃ δὲ ἐν τῷ κλίματι τούτῳ συνδιασμός τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ βιώματος πρὸς τὸ ἀσκητικὸν εἶναι ἡ χαροποιὸς ἀπάντησις τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς μέγα μέρος τῆς ἀντινομικῆς ἀγωνίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τελεῖ ἕως σήμερον ὁ χριστιανικὸς ἀνθρωπισμὸς ὡς ποικίλων τάσεων προσπάθεια. Διὰ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ ζωῆς, ἔνθα τονίζονται ἡ Ἀνάστασις, ἡ χάρις, ἡ ἐλευθερία, ὁ ἄνθρωπος σχετίζεται πρὸς τὸν Θεὸν ὄχι ὡς κρινόμενος, ἀλλ' ὡς συνδημιουργὸς ἐν τῷ κόσμῳ, ἐργαζόμενος ἐν αὐτῷ δοξολογικῶς καὶ συμμεταμορφούμενος μετ' αὐτοῦ. Αἱ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀξίαι δὲν τίθενται ὑπὸ ἄρνησιν, ἀλλὰ πληροῦνται καὶ μεταμορφοῦνται ὡς φορὰ λειτουργικὴ πρὸς τὰ ἄνω, ὡς δοξολογία. Ἡ φορὰ αὕτη δίδει καὶ τὸ νόημα τῆς ἀπαρνήσεως τῶν ἀξιῶν τούτων καὶ ὄχι τῆς ἀρνήσεώς των, ὡς ἄσκησις, ὡς ἐλευθέρω δηλονότι καὶ εὐφρόσυνος προσφορὰ τοῦ κατωτέρου πρὸς τὸ ἀνώτερον, τοῦ ὑλικοῦ πρὸς τὸ πνευματικόν, τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ ἐγκοσμίου πρὸς τὴν θέωσιν.

Θὰ ἦτο ματαιοπονία οὕτω ἡ ἀναζήτησις εἰς τὰ κοιτάσματα τῆς πατερικῆς γραμματείας, πράγμα ὅπερ ἐπιχειρεῖται συνήθως, θέσεων φιλοκοσμικῶν ἢ ἀντικοσμικῶν, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῶν Πατέρων ἔναντι τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ γνωσιολογικοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον προσφέρει ὁ ἑλληνικὸς κόσμος. Οἱ Πατέρες καὶ ἐπαινοῦν καὶ στηλιτεύουν τὸ ὑλικὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ὑπόστασιν

εις τὸν ἀνθρωπισμὸν, ὡς γνωρίζομεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἐκάστοτε στάσις των ἐξηγεῖται ἐκ τῆς θέσεως ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸ ἔκρινον, οὐδόλως δὲ σημαίνει εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν ὑπόστρωσιν τοῦ ἐλευθερίου χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἑτέραν ἀποκλεισμὸν πάσης σχέσεως μεταξύ ἀνθρωπισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ. Αἱ ἀξίαι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἔχουν τὴν θέσιν των εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν δίδει, λειτουργικῶς, ἡ Θεολογία τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ διὰ τοῦτο λ.χ. οὐδένα ὀρθόδοξον ξενίζει ἡ παρεμβολὴ μεταξύ τῶν Ἁγίων, εἰς λειτουργικὰς τοιχογραφίας, καὶ μορφῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων (Λαῦρα Μετεώρων κ.ά.), ἐνῶ εἶναι ἀπαράδεκτος εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν αἴσθησιν παντὸς ὀρθοδόξου ἢ ἐκκοσμίκευσις καὶ φυσικοποίησις τῶν λογικῶν καὶ ὕλικῶν συστατικῶν τῆς λατρείας καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ φυσικὸς ἀνθρωπος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν κτίσις, ἀπὸ τὰ ὑλικώτερα ἕως τὰ πνευματικώτερα στοιχεῖά των, ἐν τῷ μεταμορφωτικῷ κλίματι τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας δὲν τυγχάνουν ἀρνήσεως, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἀκριβῶς ὡς τὸ ἀντικείμενον τῆς λυτρώσεως, μεταμορφούμενα ἐν τῇ λειτουργικῇ φορᾷ πρὸς τὰ ἄνω. Ἀντιθέτως, ὁ φυσικὸς ἀνθρωπος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν κτίσις δὲν νοοῦνται ἐν τῷ ἔργῳ τῆς Ἐκκλησίας ὡς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δεδομένα μακαριότητος, ἀντιστρέφοντα οὕτω τὴν λειτουργικὴν φορᾶν.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. - Τηλ. 227.689.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριον Θωμᾶν Σπανόπουλον, καθηγητὴν Θεσσαλονίκης. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφοτέρα τὰ περιοδικὰ καὶ ἐπληροφόρησamen δι' ἐπιστολῆς ἡμᾶς σχετικῶς — Αἰδεσ. Παπανῆνον Κων. Λιθοχώριον Εὐρυτανίας. Ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας ἐγένετο εἰς ἀμφοτέρα τὰ περιοδικά. Αἰδεσ. Παπαγεωργίου Κων. Ἄγραφα Εὐρυτανίας. Ἐνεγράφητε ἀπὸ 1-4-63. Αἰδεσ. Ἀμπλᾶν Παναγ. Σερνικακίον Παρνασσίδος. Σᾶς ἀποστέλλομεν ἅπαντα τὰ ζητηθέντα φύλλα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τόμων σας διὰ τὰ ὅποια οὐδὲν ὀφείλετε πρὸς ἡμᾶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλόφρονα ἐπιστολὴν σας. — Αἰδεσ. Παπαδόπουλον Μόδεστον. Ἑλληνοχώριον Διδυμοτείχου. Μεταβολὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — Αἰδεσ. Τερέα Β. Ὁ Ἐφημέριος τῆς ἐνορίας εἶναι ἐκ τοῦ νόμου Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου. Αἱ ἀποφάσεις ὁμῶς λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, συνεδριάζοντος ἐν νομίμῳ ἄπαρτίᾳ. Ἡ τήρησις βιβλίου πρακτικῶν εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Ἡ ὑπαρξίς συμβούλων μὴ ἐχόντων οὐδεμίαν μόρφωσιν δὲν συνεπάγεται βεβαίως τὴν κατόργησιν τοῦ Συμβουλίου. Ἀπλῶς σᾶς ὑποχρεοῖ εἰς μεῖζονα προσπάθειαν καὶ προσοχὴν. — Αἰδεσ. Εὐάγγελον Κωστούλαν, Νεόκτιστα Ἰωαννίνων. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. — Αἰδεσ. Ἐμμανουήλ Χατζάκη, Δροσάτον Κιλκίς. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ τεύχη ἀπὸ 15-7-62 ἕως σήμερον. — Φιλέρημον. Ὁ «Εὐεργετινὸς» ἐξεδόθη εἰς ἀνάτυπον καὶ ἀπεστάλη δωρεὰν μέσῳ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, εἰς ἅπαντας τοὺς Ἐφημέριους τῆς Ἑλλάδος. — Αἰδεσ. Κων/νον Λιτόπουλον, Νεοχωράκιον Φθιώτιδος. Ἐγένετο ἡ ὑποδειχθεῖσα διάρθρωσις. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Αἰδεσ. Γεώργιον Δαμιανᾶκον, Σκαμνίκι Γυθείου. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφοτέρα τὰ περιοδικὰ καὶ σᾶς ἐστάλησαν τὰ τεύχη τοῦ λήξαντος ἔτους. Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐγνωστοποίησε τὴν χειροτονίαν σας πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ συνδρομητολογίου μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. — **Φώτη Κόντογλου**, Εὐλόγημένον καταφύγιον. Ἐπάνω σὲ μιὰν ἔρημη ἀκροθαλασσιά. — **Ἀρχιμ. Χριστοφύρου Ἀθ. Καλύβα**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Στάχυα ἀπ' τὸν ἀγρὸ Του. Τὸ αἰώνιον παράπονον. — **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Προσκύνημα εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους. — **Ἀρχιμ. Προκ. Παπαθεοδώρου**, Πρεσβύτερον καὶ καθαρώτερον φῶς στὴν νεολαίαν μας. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος τρίτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστάσεις ἐκ τοῦ Λευιτικοῦ, ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου** (Μετάφρ. **Θεοδόση Σπεράντσα**). — **Βασ. Ἡλιάδης**, Τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ περιστερὰ Θεοφῶρος ἄγγελος τῆς ἀπολυτρώσεως. Μία ἐπισκεψίς στὴ πλατεῖα καὶ τὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου μετὰ περιστέρια ποὺ ὑψώνονται μακρὰ ἀπὸ τὸ θόρυβον. Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ Βενετία — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγῆς ἡθικῶν διδασκαλιῶν» (Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**). — **Βασ. Μουστάκη**, Τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας. Ὀρθοδοξία καὶ ἀνθρωπισμός. — Ἀλληλογραφία.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰαοῦ 1. Ἀθῆναι.